

**”IRROTTELUSTA ILOA - VAPAASTA VOIMIA”
Perhekimppa-projekti liikuntavammaisten
lasten ja nuorten tilapäishoitomallien
kehittäjänä Pirkanmaalla**

**Marja Aurola
Marika Mustajärvi
SSO3SE**

**Opinnäytetyö
joulukuu 2006**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Sosiaaliala

Tekijä(t) Aurola, Marja Mustajärvi, Marika	Julkaisun laji Opinnäytetyö	
	Sivumäärä 38 + 13	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi "IRROTTELUSTA ILOA – VAPAASTA VOIMIA" Perhekimppa-projekti liikuntavammaisten lasten ja nuorten tilapäishoitomallien kehittäjänä Pirkanmaalla		
Koulutusohjelma Sosiaaliiala		
Työn ohjaaja(t) Lundahl, Raija Mertanen, Jaana		
Toimeksiantaja(t) Perhekimppa-projekti, Pirkanmaa		
Tiivistelmä Opinnäytetyön toimeksiantaja on Pirkanmaalla toimiva liikuntavammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä palvelujen kehittämisprojekti, nimeltään Perhekimppa. Projekti pyrki kehittämään toimintamalleja, joilla nämä perheet löytäisivät uusia voimavaroja arkeensa. Perheen voimavarat ja arjessa jaksaminen ovat merkittäviä asioita liikuntavammaisten lasten elämässä. Vammaisen lapsen vanhempien jaksamisen tukeminen auttaa koko perhettä selviytymään arjen haasteista. Vanhemmat tarvitsevat välillä mahdollisuuden parisuhteen hoitamiseen ja irrottautumiseen arjesta. Liikuntavammaisuus tuo usein mukanaan rajoitteita, jotka estävät ihmisen omatoimisen selviytymisen. Hoitoapu on siis välttämätöntä. Rajoittunut toimintakyky ja erityisosaamista vaativat hoitotoimenpiteet edellyttävät hoitajalta erityistaitoja, siksi vanhempien on usein vaikea löytää tilapäistä hoitajaa lapselleen. Perhekimppa-projektilla on kolme eri toimintamuotoa: tilapäishoito, harrastustoiminta ja vertaistukitoiminta. Opinnäytetyö rajattiin tilapäishoitoa käsitteleväksi. Opinnäytetyö koostui toiminnallisesta osiosta ja teoreettisesta osiosta. Toiminnallinen osio rakentui tilapäishoitoviikonlopun ohjelman suunnittelusta ja ohjauksesta. Teoreettisessa osiossa selvitettiin tilapäishoitokäsite suhteessa Perhekimppa-projektiin ja liikuntavammaisuuteen. Osiossa kuvattiin myös yksityiskohtaisesti Pirkanmaan alueen Perhekimppa-projektin tilapäishoitomallien syntyprosessia ja yhden tilapäishoitoviikonlopun kulkua. Opinnäytetyö toi esille tilapäishoidon tämän hetkisen todellisen tarpeen ja projektin tärkeyden liikuntavammaisten lasten ja nuorten tilapäishoitopalveluiden kehittäjänä. Perhekimppa-projekti voi käyttää opinnäytetyön tuloksia toimintansa kehittämiseen. Työ esittelee Perhekimppa-projektin luoman tilapäishoitomallin, jota myös eri tahot voivat toiminnassaan hyödyntää.		
Avainsanat (asiasanat) Perhekimppa-projekti, tilapäishoito, liikuntavammaisuus, vammaisen lapsi/nuori		
Muut tiedot		

Author(s) Marja Aurola Marika Mustajärvi	Type of Publication Bachelor's Thesis	
	Pages 38 + 13	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title "JOYFUL RELAXATION - STRENGTH FROM FREE TIME" The role of the project Perhekimppa, in the area of Pirkanmaa in Finland, in developing the models for temporary care for immobile children and the young handicapped.		
Degree Programme Degree programme in Social Studies		
Tutor(s) Raija Lundahl Jaana Mertanen		
Assigned by Perhekimppa project, Pirkanmaa		
Abstract The customer of our thesis is Perhekimppa project. This project is targeted at developing services for the children who have been ill for a long time as well as the young people and their families. The project aims at developing principles to help the families find new abilities for their every-day life. Among the key factors in the life of an immobile child is the abilities and the strengths in his family. Supporting the parents helps the entire family to go through the every-day life. Once in a while the parents need to be able to concentrate on their own relationship and to forget the every-day life. Immobility often means that there are obstacles for the child to survive on his own; as a result, it is necessary to receive help for caring for the child. The child's limited capacity, as well as his care, require special skills from the helper. In these cases it may become difficult for the parents to find temporary care. The project focuses on three operational modes: first, temporary care; second, activities and third, peer support. Our thesis shows a more detailed discussion on temporary care. The thesis consists of two parts: the functions and the theory. The functions section includes planning weekend activities listing and instructions for such a weekend. In the theoretical section the concept of temporary care is looked at more in relation to the project Perhekimppa and the child's immobility. In addition, this section looks at how the temporary care project started in the area of Pirkanmaa in Finland and how Perhekimppa project proceeds during a weekend. The thesis underlines the strong need for temporary care today; the project can be seen very important in developing temporary care services for those children and young people who are immobile. The project Perhekimppa may use the results of this thesis in developing their own activities. Also, the thesis presents the model from the project Perhekimppa that various experts in the profession can use for their own purposes.		
Keywords Perhekimppa project, temporary care, physically disabled, immobile children / young handicapped		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 ”JA SIITÄ SE AJATUS SITTEN LÄHTI...”	5
2 KESKEISET KÄSITTEET JA OPINNÄYTETYÖN VIITEKEHYS ...	8
2.1 Määritelmiä vammaisuudesta.....	8
2.2 Toimintakyky.....	10
2.3 Liikuntavammaisuus ja lapsuus	11
2.4 Omaishoito	11
2.5 Subjektiiiviset ja harkinnanvaraiset oikeudet.....	12
3 TILAPÄISHOITO.....	13
3.1 Palvelu perheen tukena.....	13
3.2 Palvelun järjestäminen	14
4 PERHEKIMPPA-PROJEKTI.....	16
4.1 Miten toiminta alkoi?	16
4.2 Projektin lähtökohtana perheiden arki.....	17
4.3 Projektin tavoitteet	18
4.4 Perhekimpan toimintamuodot.....	19
4.4.1 Tilapäishoito.....	19
4.4.2 Harrastustoiminta	19
4.4.3 Vertaistukitoiminta.....	20
5 PERHEKIMPPA-PROJEKTI PIRKANMAALLA	21
5.1 Toiminnan käynnistyminen.....	21
5.2 Tilapäishoidon järjestäminen	22
5.2.1 Lyhytkestoinen tilapäishoito	22
5.2.2 Pidempikestoinen tilapäishoito	23
6 TILAPÄISHOITOVIIKONLOPUN TOTEUTTAMINEN	24
6.1 ”Irrottelusta iloa – Vapaasta voimia”.....	24
6.1.1 Viikonlopun suunnittelua	25
6.1.2 Toteutus	26
6.2 Yhteenvedoa viikonlopusta.....	29
6.2.1 Marikan kerrontaa	29
6.2.2 Marjan mietteitä	31
6.3 Viikonlopusta esiinnousseita kysymyksiä.....	33
7 POHDINTA.....	34

LÄHTEET	38
LIITTEET	41
Liite 1. Opinnäytetyön yhteistyösopimus, Perhekimppa-projekti.....	41
Liite 2. Opinnäytetyön yhteistyösopimus, Palvelutähti Oy.....	43
Liite 3. Esitietokaavake tilapäishoitoviikonloppuun osallistuvista nuorista ja heidän tuentarpeistaan.....	45
Liite 4. Kirje vanhemmille	48
Liite 5. Valokuvauslupa	49
Liite 6. Tilapäishoitoviikonlopun ohjelma	50
Liite 7. Vanhempien antama palaute Perhekimppa-projektille tilapäishoitoviikonlopusta 2.-4.12.2006	52

1 ”JA SIITÄ SE AJATUS SITTEN LÄHTI...”

Vammaisten lasten ja nuorten perheiden arjessa jaksaminen on ajankohtainen keskustelun aihe. Arjen ongelmia aiheuttavat uupuminen, palvelujen saamisen vaikeus ja taloudellisen tuen vähäisyys. Erityisesti tilapäishoidon järjestämistä pidetään tärkeänä vanhempien jaksamisen ja toisaalta asioiden hoitamisen kannalta. (Haarni 2006, 16.) Tilapäishoidon järjestämisvastuu on siirtynyt vähitellen vammaisten lasten läheisiltä kunnille. Monissa kunnissa etsitäänkin mallia tilapäishoidon järjestämiselle. Pirkanmaalla ja Pohjois-Savossa Perhekimppa-projekti on tuonut vastauksia kuntien tilapäishoidon järjestämistä koskeviin kysymyksiin. Perhekimppa-projekti on yksi vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä palvelujen kehittämisprojekti (Perhekimppa-projekti 2006).

Opinnäytetyömme on prosessikuvaus siitä, miten Pirkanmaan alueella toimiva Perhekimppa-projekti on luonut oman tilapäishoitomallin yhteistyössä eri toimijoiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Projektilla on tilapäishoidon lisäksi muitakin toimintamuotoja, mutta päätimme keskittyä pääasiassa tilapäishoito-osioon. Projektin muiden toimintamuotojen yhtä syvällinen käsittely olisi mielestämme tehnyt työstä liian laajan. Lähtökohtana työssämme oli, että se tulee sisältämään toiminnallisen osion. Tämä toteutui tilapäishoitoviikonlopun suunnittelun ja ohjauksen myötä.

Tutustuessamme tilapäishoito-käsitteeseen huomasimme, miten tilapäishoito rinnastetaan useimmiten vain kehitysvammaisiin henkilöihin. Tämä ilmeni tutkiessamme eri tahojen tiedotteita ja julkaisuja tilapäishoidosta yleisesti. Esimerkiksi valtakunnallisesti tilapäishoitoa tarjoava Kehitysvammaisten Palvelusäätiö kertoi suuntaavansa tilapäishoitopalvelut pääasiassa kehitysvammaisille. Kysyimme ovatko myös liikuntavammaiset oikeutettuja käyttämään heidän tilapäishoitopalveluja ja he vastasivat: - ”lähtökohtainen kohderyhmämme on kehitysvammaiset”. (Jokinen 2006.) Tampereen kaupunki informoi internetsivuillaan tilapäishoidosta: ”Kehitysvammaisen ihminen voi päästä tilapäishoitoon. Tilapäishoidolla tuetaan perheen jaksamista” (Tilapäishoito 2006). Jälleen tilapäishoitopalveluja tuotetaan vain kehitysvammaisten henkilöiden perheiden jaksamiseen. Myös Sosiaaliturvaoppaan 2006 mukaan vain kehitysvammaisilla on oikeus tilapäishoitoon. ”Tilapäishoitoa järjestetään kehitysvammalain mukai-

sena palveluna, 2 § kohdat kuusi (6) ja kymmenen (10), ja se on erityishuoltoa ” (Sosiaaliturvaopas 2006).

Liikuntavammaisten lasten vanhemmat kokevat tilanteen kiusallisena. Aiheen konkretisoimiseksi olemme läpi koko opinnäytetyömme lainanneet erään Perhekimpassa mukana olevan liikuntavammaisen pojan äidin mietteitä heidän perheensä arjesta ja vammaispalveluiden toimivuudesta.

Perheessämme on vaikeasti liikuntavammaisen nuorimies. Poikamme ei voi siis olla yksin kotona, koska häntä täytyy avustaa syömisessä, pukemisessa, wc-käynneissä jne. Yritimme saada häntä erääseen paikkaan yhdeksi päiväksi hoitoon, niin se ei käynyt koska hän ei ole kehitysvammaisen. Paikka on varattu vain ja ainoastaan kehitysvammaisille. (Brusila 2006.)

Mikä tai kuka turvaa liikuntavammaisten tilapäishoidon? Onko omaishoitajan vapaat ainoa keino saada tilapäishoitopalveluja liikuntavammaisen vanhempana tai läheisenä? Kangasalan sosiaalitoimen vammaispalvelun sosiaalityöntekijän mukaan Vammaispalvelulaissa ei ole mitään liikuntavammaisten tilapäishoidosta, vaan Kangasalalla on tulkittu tilapäishoidon kuuluvan vammaispalvelulain 8§ ”muita tämän tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeellisia palveluja” (Mikkonen 2006). Lakisäätteistä velvollisuutta liikuntavammaisten tilapäishoidon järjestämiseen ei siis kunnilla ole, vaan määrärahat ovat tarveharkintaisia. Laki kehitysvammaisten erityishuollosta on erikseen ja kehitysvammaisille henkilöille laadittavissa erityishuolto-ohjelmissa on usein maininta tilapäishoidon järjestämisestä. Vanhassa laissa omaishoidon tuesta oli lakisäätteiset vapaapäivät ja usein vammaisten lasten tilapäishoito järjestettiin tämän perusteella. Joulukuussa 2005 voimaan tulleessa laissa oikeus lakisäätteisiin vapaapäiviin melkein meni, jos omaishoidettava viettää yli 7 tuntia päivässä kotinsa ulkopuolella. (Mikkonen 2006.)

Suurin eriarvoisuuden tuottaja on se, että eduskunta on myöntänyt kunnille itsemääräämisoikeuden moniin vammaisia koskeviin lakeihin. Kunnat voivat siis itse määrätä mitä palveluja vammaisille myönnetään ja kuinka paljon. (Brusila 2006.)

Edellä mainitsemamme kohdat todistavat mielestämme sen, että opinnäytetyömme aihe on tärkeä ja ajankohtainen. Vammaisten henkilöiden tarvitsemien tilapäishoitopalveluiden tulisi olla tasa-arvoisesti saatavilla. Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuoda esiin Perhekimppa-projektin merkitys liikuntavammaisten tilapäishoidon kehittäjänä ja mallien luojana.

Vammaisia henkilöitä koskevat säädökset sisältävät useita päällekkäisyyksiä ja niiden soveltamiskäytännössä on koettu puutteita. Jukka Kumpuvuoren (2004, 11) tekemän juridisen esiselvityksen mukaan vammaisia henkilöitä koskeva lainsäädäntö onkin suhteellisen vanhaa. Vammaisten henkilöiden oikeudellisen turvan parantamiseksi ja lainsäädäntöön kohdistuvien muutospaineiden valossa on suunnitteilla Lain kehitysvammaisten erityishuollosta (1977/519) ja Lain Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (1987/380) yhdistäminen viimeistään vuonna 2009. (Kumpuvuori 2004, 11–12). Nähtäväksi jää, tuoko lakien mahdollinen yhdistyminen vastauksen liikuntavammaisten tilapäishoitoa koskeviin kysymyksiin.

Aikaisempia tutkimuksia tilapäishoidosta

Aikaisemmat tutkimukset sekä liikunta- että kehitysvammaisten lasten perheiden tilapäishoidon tarpeesta osoittivat tilapäishoidon toiveen ja tarjonnan välttämättömyyden. Invalidiliitto ry. käynnisti Liikuntavammaisten lasten perheiden tuki- ja verkostoprojektin Helsingissä ja Lahdessa vuosina 1999 – 2001. Projektin väliraportissa ”Toimivatko palvelut” selvitettiin millaisia tarpeita perheillä on ja kuinka hyvin he katsoivat niitä saavansa. Lapsen tilapäishoidon ja kodinhoidon tarve nousi esille kaikkein keskeisimpänä ja oleellisimpana asiana. Raportissa vertailtiin myös Lahermaan (1997), Määtän (1999) ja Storhaugin (1983) aikaisempia tutkimuksia, joissa oli jo todettu tilapäishoitomahdollisuuksien ja vanhempien yhteisen vapaa-ajan vähäisyys. (Niskanen 2000, 31.) Myös Kehitysvammabarometri 2002 osoittaa, että perheiden tueksi tarkoitettuista palveluista tilapäishoito toimii heikoimmin. Perheet toivovat lisää erityisesti kotiin saatavaa tilapäishoitoa. Tilapäishoito toimii barometrin mukaan huonommin Uudellamaalla, Itä-Uudellamaalla, Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla, Päijät-Hämeessä, Keski-Pohjanmaalla ja Lapissa. (Kehitysvammabarometri 2002.)

Pohjois-Savon alueen Perhekimppa-projektille on tehty opinnäytetyönä kartoitus tilapäishoidon tarpeesta liikuntavammaisten lasten perheille. Tässäkin tutkimuksessa tilapäishoidon tarve osoittautui suureksi, sillä ainoastaan kaksi perhettä 27:stä ilmoitti, että he eivät tarvitse lisää tilapäishoitoa. (Leskinen & Sipilä 2005, 2.) Myös Pirkanmaalla Perhekimppa-projekti kartoitti liikuntavammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten perheiden tilapäishoidon tarvetta. Kysely tehtiin ennen tilapäishoitoviikonloppujaksojen aloittamista ja siihen vastanneet perheet kertoivat saavansa tarvittaessa apua lapsen hoidossa. Kuitenkin kaikki tilapäishoitoviikonloppujen jälkeen palautelomak-

keisiin vastanneet perheet pitivät tilapäishoitoviikonloppujen järjestämistä erittäin tarpeellisena. (Kysely tilapäishoidon tarpeesta 2005.) Ovatko vanhemmat huomanneet tilapäishoidon tarpeellisuuden vasta viikonloppulomien myötä vai ovatko he tyytyneet aiempaan tilanteeseen osaamatta kuvitella paremmasta? Vai onko tilapäishoidon tarve syntynyt vanhempien huomattua lapsensa viihtyvän tilapäishoidossa virikkeellisen toiminnan ja uusien ystävien myötä?

2 KESKEISET KÄSITTEET JA OPINNÄYTETYÖN VIITEKEHYS

2.1 Määritelmiä vammaisuudesta

Opinnäytetyömme kannalta keskeiset käsitteet ovat vammaisuus, toimintakyky, liikuntavammaisuus ja omaishoito. Kerromme myös, mitä tarkoitetaan Vammaispalvelulain subjektiivisilla ja määrärahasidonnaisilla palveluilla.

Suomen Vammaispalvelulaissa vammaiseksi määritellään henkilö, jolla on vamman tai sairauden johdosta pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista (L 3.4.1987/380). Vammaisuutta ja vaikeavammaisuutta arvioidaan aina suhteessa henkilön olosuhteisiin ja toimintaympäristöön. Lääkäri, terveydenhuollon ammattilaiset sekä sosiaalihuollon ammattilaiset arvioivat vammaispalvelujen tarvetta. Olennaista arvioinnissa ei ole vamma sinänsä vaan, miten vamma vaikuttaa asiakkaan toimintakykyyn. (Kettunen, Kähäri-Wiik, Vuori-Kemilä & Ihalainen 2003, 337-338.)

Sosiaalinen lähestymistapa

Vammaistutkimusta on perinteisesti hallinnut lääketieteessä, psykologiassa ja erityispedagogiikassa yksilökeskeinen ja lääketieteellinen lähestymistapa. Vammaisuus on nähty lähinnä yksilöllisenä ja negatiivisena yksilön ominaisuutena. Toisin sanoen vammaisuus on sekä yksilön että yhteisön kannalta ei-toivottava, enemmän tai vähemmän ihmisen elämää rajoittava tila. Nykyään vallitsevan, sosiaalisesti malliksi nimitetyn lähestymistavan mukaan vammaisuus on sosiaalisesti rakennettu ilmiö, vammaisuutta ei pidetä enää vain yksilön ominaisuutena. Sosiaalisen mallin mukaan

yhteiskunta luo arvoillaan ja käytänteillään vammaisuutta. Yhteiskunnan rakenteet, jotka eivät huomioi yksilöiden erilaisia tarpeita ja jotka aiheuttavat vaikeuksia joka-päiväisessä toiminnassa tekevät yksilöstä vammaisen ja sulkevat hänet ulkopuolelle. (Ladonlahti, Naukkarinen & Vehmas 2001, 103-104.)

Sosiaalisen vammaistutkimuksen voidaan katsoa alkaneen 1960- ja 1970 -luvuilla. Vammaiset alkoivat vaatia itselleen oikeutta määrätä omasta elämästään ja heidän poliittisessa toiminnassaan oli keskeisenä Yhdysvalloissa 1960 -luvulla perustettu itsenäisen asumisen liike (The Independent Living Movement). Sen päämääränä oli päästä eroon vammaisiin ihmisiin liitettävästä riippuvuudesta, avuttomuudesta ja heikosta toimeentulosta. Vammaisaktivistit kokivat, että vammaisuutta ja siihen liittyviä ongelmia oli liaksi hoidettu lääketieteellisistä lähtökohdista ja sosiaaliset tekijät oli jätetty huomioimatta. Vammaisten ihmisten mielestä heidän ongelmiaan yhteisössä toimimisessa voitiin vähentää poistamalla arkkitehtuurisia ja ympäristöllisiä esteitä sekä muuttamalla muiden ihmisten asenteita. (Vehmas 2005, 109.)

Vammaisuutta käsittelevien sosiaaliteoreettisten mallien kehittämisessä merkittävä osuus oli Euroopassa ja erityisesti Englannissa akateemisen yhteisön ulkopuolella toimineiden vammaisaktivistien kirjoituksilla. Yksi tunnetuin dokumentti on englantilaisen Union of the Physically Impaired Against Segregation -järjestön (UPIAS) tuottama julistus vammaisuuden peruseriaatteista. Julistuksen lähtökohtana on perinteisen ajattelun hylkääminen, jossa vammaisuus selitetään yksilön elimellisenä vammana:

Meidän mielestä yhteiskunta vammauttaa ihmiset, joilla on elimellisiä vammoja. Vammaisuudesta on tehty meille rasite elimellisten vammojen lisäksi. Tämä tarkoittaa sitä, että meidän on tarpeettomasti eristetty sekä suljettu ulos täydeltä osallistumiselta yhteiskunnassa. Vammaiset ihmiset ovat siis sorrettu ryhmä yhteiskunnassa.

UPIAS erottelee fyysisen elimellisen vamman (impairment) ja vammaisuuden (disability) sosiaalisena ilmiönä. Elimellisellä vammalla tarkoitetaan yksilöltä joko osittain tai kokonaan puuttuvaa raajaa, ruumiintoimintoa tai elintä. Vammaisuus taas tarkoittaa yhteiskunnallisten järjestelyjen aiheuttamaa haittaa tai toiminnan rajoittuneisuutta fyysisesti vammaisille henkilöille. Voidaan ajatella, että yhteiskunta sulkee ulos tietyt

ihmiset sosiaalisesta toiminnasta ja harjoittaa sortoa heitä kohtaan. (Vehmas 2005, 110-111.)

2.2 Toimintakyky

Ihmisen toimintakyky koostuu monista osatekijöistä ja sen syntyminen on monimutkainen tapahtumasarja. Toimintakyvyn kuvaaminen yhteisten ja samalla tavalla ymmärrettävien käsittein on vaikeaa, sillä niiden merkitys on myös asiayhteyssidonnaista. Tekeminen on yksilötason toimintaa, johon liittyy myös mielekkyys. Lopuksi yhteiskunta, elinympäristö, kulttuuri ja teknologia vaikuttavat siihen, kuinka yksilö selviytyy jokapäiväisestä elämästä. (Kaski, Manninen, Mölsä & Pihko 2002, 18.)

Kaski ja muut (2002, 19) ovat todenneet, että toimintakykyyn vaikuttavien tekijöiden kuvaamisessa on otettava huomioon niin yksilön kuin ympäristön näkökulma. Maailman terveysjärjestö on julkaissut oman toimintakykyä, vammaisuutta ja terveyttä käsittelevän luokituksensa, International Classification of Function, Disability and Health (WHO 2001). Sen mukaan toimintakyky on laaja yläkäsite ja tarkoittaa kaikkia kehon toimintoja, yksilön toimintaa ja oman elämänsä osallisuutta. Toiminnanvajavuus eli vammaisuus sisältää vastaavasti vammat joko kehon toiminnassa tai rakenteessa, toimintarajoitteet tai osallistumisen esteet. (Kaski ym. 2002, 19.)

Yksilön toimintakykyyn vaikuttavat niin elinympäristö kuin yksilön omat ominaisuudet. WHO:n luokituksessa ympäristötekijöillä tarkoitetaan henkilön välitöntä ja yleistä elinympäristöä. Niihin sisältyvät myös palvelut ja palvelujärjestelmä. Toimintakykyyn ja vammaisuuden osatekijöihin vaikuttavat myös fyysinen ja sosiaalinen maailma sekä asenneilmasto joko edistävästi tai estävästi. Henkilökohtaisiin tekijöihin kuuluvat taas yksilön oman elämän tausta ja nykyinen elämäntilanne. Ne muodostuvat yksilöllisistä ominaisuuksista, joita ovat esimerkiksi sukupuoli, rotu, ikä, yleiskunto, elämäntyyli, muut terveydelliset tekijät, tavat, kasvatusta, selviytymiskeinot, sosiaalinen tausta, koulutus, luonne, käyttäytyminen, psyykkiset voimavarat ja nykyiset kokemukset. Elinympäristöä muuttamalla ja haittatekijöitä poistamalla voidaan huomattavasti parantaa henkilön suorituskykyä erityisesti liikuntavammaisten kohdalla. (Kaski ym. 2002, 19-20.)

2.3 Liikuntavammaisuus ja lapsuus

Liikuntavammaisuus aiheutuu Leskisen ja Paasikallion (1987, 84) mukaan muun muassa CP-vammaisuuden, lihassairauksien, synnynnäisten raajojen ja tukielinten epämuodostumien, raajan tai raajanosan puutosten, kasvu- ja luutumishäiriöiden, keskushermoston sairauksien, kasvainten, selkäytimen vaurioiden, lapsuusiän reuman, tapaturmien ja joskus leikkausten seurauksena. Tila saattaa olla pysyvä, etenevä, paraneva tai vaihteleva ja sillä on monenlaisia vaikutuksia elämään ja sosiaaliseen kanssakäymiseen. Liikuntavamma aiheuttaa aina haittaa jokapäiväisessä elämässä rajoittaen tai estäen liikkumista ja itsenäistä toimintaa. (Leskinen & Paasikallio 1987, 84.)

Lapsen liikuntavamma voi olla synnynnäinen tai myöhemmin syntynyt. Jokaisessa tapauksessa vamman merkitys on lapsen kannalta hieman erilainen. Syntymästään saakka liikuntavammaisen lapsi ei koe menettäneensä liikuntakykyään samalla tavalla kuin tapaturmassa menettänyt tai myöhemmin vammautunut. Lapsen maailma muotoutuu sellaiseksi, kuin se vamman kanssa on mahdollista. Vanhempien rooli korostuu lapsen havaitessa olevansa erilainen kuin muut ikätoverinsa. Vanhempien onkin tärkeää vastata kaikkiin lapsen esittämiin kysymyksiin. Näin lapsi ei ala tuntea turhaan huonommuutta, kun hän tietää, miksi hän on erilainen kuin muut eikä elä omien luulojensa tai kuvitelmiensa varassa. (Lapsen liikuntavamma 2006.)

2.4 Omaishoito

Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiooloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoitaja on hoidettavan omainen tai hoidettavalle muuten tuttu henkilö, joka on tehnyt omaishoitosopimuksen. Omaishoidon tuella tarkoitetaan hoitopalkkiota, jonka kunta maksaa ja se on veronalaista tuloa. (L 2.12.2005/937.) Omaishoidon tukea voidaan myöntää harkinnanvaraisesti, jos henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee hoitoa ja huolenpitoa (Räty 2002, 172).

Omaishoitaja saa lakisääteisesti kaksi vapaapäivää kuukaudessa. Vapaan saa myös omaishoitaja, jonka hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta kotinsa ulkopuolella saaden esimerkiksi kuntoutusta tai opetusta. Kaksi vapaata vuo-

rokautta voi pitää säännöllisesti kuukausittain tai niitä voi kerätä pidemmiksi kokonaisuuksiksi sopimuskauden aikana. (L 2.12.2005/937.)

Hoito- ja palvelusuunnitelmassa sovitaan hoidon järjestämisestä vapaapäivien aikana. Kunta on velvollinen huolehtimaan hoidon järjestämisestä vähintään lakisääteisen vapaan ajalta. (Räty 2002, 173.) Hoidon voi myös järjestää itse kunnan tai kaupungin myöntämällä palvelusetelillä. Palvelusetelitä myönnetään vammaiselle vuodessa tietty määrä. Hoitopaikkavaihtoehto on yksityiset palveluntuottajat, jotka ovat tehneet sopimuksen kunnan tai kaupungin kanssa, sekä kaupungin sairaala- ja laitospalveluiden hoitopaikkoja. (Omaishoidon toimintaohje 2006.)

Palvelusetelien avulla voidaan omaishoitajalle hankkia myös työstä vapaata. Palvelu voidaan ostaa myös oman kunnan ulkopuolella palveluseteliä vastaan, jos palveluntuottaja on lääninhallituksen tai sosiaalilautakunnan hyväksymä. (Omaishoidon toimintaohje 2006.) Myös palvelusetelien tarjonta on kuntakohtaista, tästä esimerkki seuraavassa:

Kun asuimme Tampereella sain vammaispalvelusta kuponkeja, joilla pystyin palkkaamaan kotiin hoitajan kahdeksi päiväksi kuukaudessa ja pystyin pitämään kaksi vapaapäivää (lakisääteiset). Kolme vuotta sitten muutettuamme sekkin etuus vietiin minulta. Uudessa kunnassa ei ole tällaista palvelua, vaan pojallemme tarjottiin hoitopaikkaa vanhainkodista! (Brusila 2006).

2.5 Subjektiiiviset ja harkinnanvaraiset oikeudet

Kuntien vammaishuolto turvaa lakisääteiset palvelut vammaisille. Vammaisten henkilöiden palveluja ja tukitoimia määrittää ensisijaisesti sosiaalihuoltolaki (710/1982). Toissijaisia lakeja ovat Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977) ja Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987). (Kumpuvuori 2004, 12.)

Vammaispalvelulaki jaetaan subjektiivisiin oikeuksiin ja määrärahasidonnaisiin palveluihin. Subjektiiivinen palvelu tai taloudellinen tukitoimi on järjestettävä kunnan toimesta riippumatta siitä, onko talousarviossa otettu huomioon näitä menoja vai ei. Subjektiiivisiä palveluita ovat palveluasuminen, asunnon muutostyöt, asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet, kuljetuspalvelu ja tulkkipalvelu. Määrärahasidonnaiset palvelut

ovat harkinnanvaraisia, eli kunnassa budjetoitu määräraha vaikuttaa myönnettäviin palveluihin. Määrärahasidonnaisiin palveluihin katsotaan kuuluvan henkilökohtainen avustaja, päivittäisissä toiminnoissa tarvittavat välineet, laitteet ja koneet, sopeutumisvalmennus, kuntoutusohjaus, ylimääräiset vaatekustannukset ja erityisravinnon osalta korvattavat ylimääräiset kustannukset. Kunnan on huolehdittava, että vammaiselle tarvittavat palvelut ja tukitoimet järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. (L 3.4.1987/380.)

3 TILAPÄISHOITO

3.1 Palvelu perheen tukena

Asianmukainen tilapäishoito turvaa vammaiselle lapselle turvallisen, virikkeellisen ja innostavan tilapäishoidon sillä välin, kun lapsen vanhemmat voivat ottaa aikaa itselleen ilman, että heidän täytyy huolehtia lapsensa hyvinvoinnista. Vammaiselle lapselle tilapäisen hoitopaikan löytäminen on haasteellisempaa kuin vammattomalle. Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä lääkitystä, katetrintia tai letkusyöttämistä saattaa olla vaikeaa löytää tilapäistä hoitajaa, jolla on tämän kaltaista erityisosaamista. Tarkoituksenmukaisten, vammaisten lasten tarpeita vastaavien tilapäishoitopaikkojen tarve on lisääntynyt. (Niskanen 2001, 14.)

Tilapäishoidon tarkoituksena on tukea vanhempien jaksamista, sekä auttaa koko perhettä selviytymään arjessa vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen kanssa (Perhekimppa-projekti 2004–2006). Niskanen (2001) toteaa, että tilapäishoidon tarkoituksena on antaa kaikille perheen jäsenille – sekä vammaisille että vammattomille – tilaa elää omaa, yksilön arvoa kunnioittavaa elämää. Tilapäishoito ei tarkoita paluuta aikaan, jolloin suuntaus oli vammaisten lasten laitokseen sijoittuminen, vaan se perustuu ajatteluun yksilöstä, jolla on oikeus oman elämänsä määrittelyvaltaan ja hallintaan. Kaikki se, mikä auttaa vammaisia ihmisiä ja heidän läheisiään saamaan voimia ja jaksamaan arjessa, nähdään osana kuntoutusta. Vammaisen lapsen kuntoutuksen suunnittelussa, sekä toteutuksessa on perhekokonaisuuden huomioonottamista alettu korostaa yhä enemmän. (Mts.12–14.)

Perheen toiveet, odotukset ja tarpeet muuttuvat erilaisten elämäntilanteiden mukaan. Lapset kasvavat ja kehittyvät, vanhempien elämäntilanne, keskinäinen suhde ja kiinnostuksen kohteet perhe-elämän, työn ja opiskelun suhteen muuttuvat. Palveluiden ja mahdollisuuksien tulisi olla perheenjäsenten itsensä määriteltävissä heidän elämänsä eri tilanteissa ja vaiheissa. Palvelujen tuottajien tulisi olla tietoisia perheiden muuttuvista tarpeista ja pyrkiä vastaamaan niihin. (Niskanen 2001, 13.)

3.2 Palvelun järjestäminen

Tilapäishoidon järjestämisessä on valtakunnallisesti suuria eroja ja kuntien resurssit ovat usein rajalliset. Kysymys onkin poliittisesta tahdosta ja siitä kuinka paljon kunnat ovat valmiita satsaamaan vammaisten asukkaidensa elämänlaatuun yleensä. (Perhekimppa-projekti 2004–2006.) Kuntakohtaista eriarvoisuutta kuvaa Perhekimppaan kuuluvan liikuntavammaisen pojan äiti näin:

En ymmärrä, miksi lakipykälissä aina jaotellaan kehitysvammaiset ja liikuntavammaiset erikseen. Mielestäni laki pitäisi olla sama kaikille vammaisille. Eikö se riitä, että vammaisten elämä on muutenkin vaikeata? Pitää vielä olla eriarvoisuutta eri vammaryhmien kesken. Esimerkiksi kehitysvammaisilla on paremmat oikeudet ja mahdollisuudet tilapäishoitopaikkoihin. (Brusila 2006.)

Liikuntavammaisten henkilöiden kohdalla tilapäishoidon määrärahat ovat tarveharkintaisia, koska kunnilla ei ole lakisääteistä velvoitetta tilapäishoidon järjestämiseen.

Kunnat soveltavat vammaispalvelulain 8 § "muita tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeellisia palveluja" parhaalla katsomallaan tavalla. (Mikkonen 2006.)

Vastuu tilapäishoidosta kuuluu kunnan sosiaalitoimelle. Hoidon järjestäjinä toimivat erityishuoltopiirit, psykiatriset sairaalat, sairaalat, vanhainkodit, kunnan asuntolat, yksityiset palvelujen tuottajat, kunta ja kolmannen sektorin eri järjestöt sekä erilaiset kehittämisprojektit. (Lyhytaikais- ja tilapäishoito 2006.)

Tilapäishoidon järjestämisen mahdollisuuksia on monia. Lyhytaikais- ja tilapäishoitoa järjestetään esimerkiksi perhehoitona, perhelomituksena, laitoshoidona ja asuntolahoitona. Perhehoidon tarkoituksena on antaa hoitavalle omaiselle tai omaishoitajalle levähdystauko. Lyhytaikainen perhehoito voi kestää esimerkiksi muutaman päivän ja

sitä järjestetään useimmiten hoitajan kotona kunnan sosiaalitoimen tai erityishuoltopöirin toimesta. (Lyhytaikais- ja tilapäishoito 2006.)

Perhelomittajan voi tilata kotiin ne perheet, jotka tarvitsevat ulkopuolista tilapäishoitoapua hoitajan vapaan tai loman ajaksi. Perhelomitusta varten perhe tarvitsee kunnalta maksusitoumuksen, jolla katetaan omavastuun ylimenevä osa. Perhelomitusta järjestävät tahot ovat muun muassa Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, kunnat ja Mannerheimin lastensuojeluliitto. (Emt.)

Lyhytaikaista laitoshoidoa sen sijaan antavat erityishuollon tai kunnallisen sosiaalihuollon laitokset sekä tilapäisesti myös terveydenhuollon laitokset. Laitoshoidon vastuu kuuluu kunnan sosiaalitoimelle ja sen tarkoituksena on pyrkiä tukemaan asumista kotona tai asuntolassa. Tilapäishoitoa voidaan järjestää myös asumispalveluiden yhteydessä. (Emt.)

Edellä mainitut tilapäishoitomuodot ovat lakien puitteissa pääasiassa kehitysvammaisille henkilöille suunnattuja. Kehitysvammaisten henkilöiden on mahdollista saada tilapäishoitopalveluja Kehitysvammahuoltolain (1977/519) 2§ kohtien kuusi (6) ”yksilöllinen hoito ja muu huolenpito” ja kymmenen (10) ”muu vastaava erityishuollon toteuttamiseksi tarpeellinen toiminta” nojalla. (L 23.6.1977/519.) Tilapäishoitopalvelut eivät kuulu subjektiivisiin oikeuksiin ilman kehitysvammadiagnoosia, vaikka henkilö luokiteltaisiinkin vaikeasti liikuntavammaiseksi. Esimerkiksi koulupäivän jälkeen järjestettävä iltapäiväkerho ei kuulu liikuntavammaisten koululaisten oikeuksiin, kun taas kehitysvammaisille iltapäiväkerhot ovat subjektiivinen oikeus. Kerhoja järjestetään myös liikuntavammaisille lapsille, mutta vanhempia laskutetaan.

Poikamme on iltapäiväkerhossa koulun jälkeen ja maksamme siitä 60€/kuukaudessa. Kehitysvammaiset saavat ilmaisen iltapäiväkerhon täytettyään 10 vuotta, mutta me liikuntavammaisten vanhemmat maksamme palvelusta 7-vuotiaasta jopa 18-vuotiaaseen asti. (Brusila 2006.)

Perhekimppa-projekti tekee erittäin tärkeää ja tarpeellista työtä saadakseen myös liikuntavammaisille henkilöille tilapäishoitopalveluita. Projekti pyrkii keräämään eri alojen ja sektoreiden toimijoita yhteen sekä luomaan erilaisia tilapäishoitopalveluja, joiden toiminnan jatkuminen pyritään turvaamaan projektin jälkeenkin. Harrastusten ja tilapäishoitopalvelujen kautta vanhemmat saavat hengähdystauon arkisiin rutiineihin.

hin. Ainoa ongelma on; kuinka saada kunnat maksajina mukaan, koska palvelut ovat tarveharkintaisia.

4 PERHEKIMPPA-PROJEKTI

4.1 Miten toiminta alkoi?

Syksyllä 2002 Invalidiliitto ry teki pienimuotoisen selvityksen, jossa kartoitettiin vammaisten lasten vanhempien toimintaa Invalidiyhdistyksissä. Vanhemmat kertoivat, ettei yhdistyksillä ole juurikaan tarjota vanhemmille eikä lapsille toimintaa, koska yhdistystä kohden on vain muutama vammaisen lapsi ja hekin ovat hyvin eri-ikäisiä. Perheiden näkemys oli, ettei yhdistysten johtokunnissa ole heidän asioitaan ymmärtäviä jäseniä eikä vanhempaintoimikuntia. Vanhemmat halusivat yhteisiä tapaamisia, yhdessäoloa, virkistystä ja säännöllistä suunnittelua va stuuhenkilöiden kanssa. Perheet toivoivat myös asiapitoista koulutusta, lapsiin suunnattua kerhotoimintaa ja perhetapahtumia. Paikkakunnilla oli erilaista järjestötoimintaa, mutta vanhemmat eivät olleet toimineet yhteistyössä kotipaikkakunnan vammaisjärjestöjen kanssa. (Perheverkko lähellä kotia -projektin taustatietoliite 2003.)

Vanhemmat kaipasivat tietotusta ja neuvontaa lapsiensa koulunkäynnistä ja vammaispalvelusta. He toivoivat saavansa vertaistukea toisilta vanhemmilta kotipaikkakunnalla sekä irrottautumista arjesta, mutta he kokivat sijais- ja tilapäishoidon järjestämisen ongelmallisena. Lomitusapu on olematonta eikä kuntakaan tue lapsen hoitoa. He toivoivat löytävänsä jotain sellaista, joka auttaa jaksamaan. (Mts.1.)

Invalidiliitto ry, Suomen Reumaliitto, Suomen CP-liitto ja Lihastautiliitto yhdistivät voimansa, josta syntyi Perheverkko lähellä kotia -projekti. Hallinnoivaksi järjestöksi valittiin Invalidiliitto ry. Aikaisemmin järjestöt ovat suunnitelleet paljon toimintaa omille ryhmilleen, mutta tämän projektin tavoitteena on, että erilailla vammaisten lasten perheet löytävät toisensa. Tilapäishoidon järjestäminen koetaan kunnissa haasteelliseksi. Tässä projektissa on tarkoitus löytää paikkakunnan verkostot, jotka voivat tarjota tilapäishoitoapua. Tavoitteena on myös verkostoituminen olemassa oleviin erilaisiin toimijoihin, jolla mahdollistetaan vammaisten lasten perheiden osallistuminen erilaiseen toimintaan kuten muutkin vanhemmat. Samalla edistetään sitä, että tavantomaiset vapaa-ajan toimijat osaavat ottaa huomioon toiminnassaan vammaisuuden

esiin nostavat tarpeet. Näin edistetään vapaa-ajan inklusiota. (Perheverkko läheillää kotia -projektin taustatietoliite 2003.)

4.2 Projektin lähtökohtana perheiden arki

Vammaisen lapsen perheen arki on hyvin haastavaa ja voimavaroja kuluttavaa. Lapsen erityistarpeiden huomioiminen, erilaiset hoitotoimenpiteet, lapsen avustaminen ja kuntoutus vievät vanhemmilta paljon energiaa ja aikaa. (Perhekimppa-projekti 2004–2006.) Vanhempien parisuhteen hoitaminen saattaa jäädä vähäiseksi, mikä heijastuu koko perheen hyvinvointiin. Perheen saama tuki, tuen määrä ja laatu vaikuttavat suuresti perheen ja sen jäsenten jaksamiseen ja toimintaa. Vammaisten lasten vanhemmat tarvitsevat – kuten muutkin leikki- tai kouluikäisten lasten vanhemmat – aikaa myös itselleen, harrastuksilleen ja parisuhteelleen. Vanhemmilta vapautuu voimavaroja arjessa jaksamiseen, kun he saavat mahdollisuuden parisuhteensa hoitamiseen ja yhdessäoloon. (Niskanen 2001, 13–14.)

Projektin lähtökohta on Invalidiliiton, Lihastautiliiton, Suomen CP-liiton ja Suomen Reumaliiton yhteinen tarve kartoittaa jäsenperheiden arjessa selviytymistä ja palvelujen saatavuutta. Projektia hallinnoi Invalidiliitto ry, jossa vastuuhenkilönä on järjestöpäällikkö Marja Pihnalä. Projektin päämääränä on toimiva perhe, joka saa tarvitsemaansa tukea ja apua jaksakseen ja selviytyäkseen arjessa vammaisuuden tuoman muutoksen kanssa. Projektin kohderyhmänä ovat perheet, joissa on vammaisen alle 17-vuotias lapsi tai jompikumpi vanhemmista on vammaisen. (Heiskanen & Mertanen 2004, 3.)

Projekti suunniteltiin toteutettavaksi kahdella alueella, toiseksi valittiin Pirkanmaa ja toiseksi Pohjois-Savo. Valintakriteerinä oli vertailu erilaisten maakuntien välillä: Pirkanmaa; isompi keskus Etelä-Suomessa, Pohjois-Savo; haja-asutusalue Itä-Suomessa. Tavoitteena oli tavoittaa ne perheet, joissa on alle murrosikäinen, liikuntavammaisen tai pitkäaikaissairas lapsi sekä perheet, joissa jompikumpi vanhemmista on vammaisen. Myöhemmin toiminnan muotouduttua päätettiin toiminta keskittää liikuntavammaisiin lapsiin ja nuoriin sekä heidän perheidensä tukemiseen. (Mertanen 2006.) Tavoitteena on myös aikaansaada malli, jolla edistetään eri-ikäisten ja erilaisilla vammais-

ten huomioonottamista tavanomaisissa vapaa-ajan ympyröissä lähellä kotia (Perheverkko lähellä kotia -projektin taustatietoliite 2003).

Perhekimppa-projekti käynnistyi toukokuussa 2004 Pohjois-Savon alueella ja lokakuussa Pirkanmaalla nimellä ”Perheverkko lähellä kotia”. Projektin työnimeksi annettiin Perhekimppa. Perusteena nimen muutokselle oli samalla alueelle toimivien muiden hankkeiden samankaltaiset nimet. (Mertanen 2006.) Projektityöntekijöinä toimivat Pirkanmaalla Jaana Mertanen ja Pohjois-Savossa Timo Rautiainen 31.3.2005 saakka ja 1.4.2005 alkaen Tuula Heiskanen. Edellytyksenä projektin onnistumiselle on, että toimintaan saadaan RAY:n rahoitusta vuosille 2004–2006. (Heiskanen & Mertanen 2004, 3-4.)

4.3 Projektin tavoitteet

Perhekimppa-projektin yleisinä tavoitteina on vammaisten lasten tilapäishoidon kehittäminen kuntien eri toimijoiden kanssa. Lisäksi harrastustoimintaa pyritään kehittämään yhdessä kuntien vapaa-ajantoimen ja muiden harrastustoimintaa tuottavien tahojen kanssa. Perheiden jaksamista pyritään tukemaan erilaisten vertaistoimintojen kautta kuten esimerkiksi perhekerhon ja vanhempainryhmien muodossa.

Vuodelle 2004 asetetut tavoitteet:

- toiminta-alueiden ja niiden työntekijöiden valinta
- alkavasta toiminnasta tiedottaminen alueiden kunnissa
- järjestöjen ja kuntien perheille tarjoamien palvelujen kartoittaminen
- inklusioajattelun edistäminen

Vuodelle 2005 asetetut tavoitteet:

- teematapahtumien järjestäminen
- vertaisryhmien muodostumisen ja vertaisperheiden tukeminen
- lapsiparkkien ja tilapäishoidon organisointi ja kehittäminen yhdessä kuntien muiden toimijoiden kanssa.
- alueiden jo olemassa olevien toimijoiden etsiminen vammaisten lasten harrastustoimintaan

Vuodelle 2006 asetetut tavoitteet:

- vanhempien verkostot toiminnassa
- eri toimijat huomioivat vammaisuuden oman toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa (inkluisio)
- projektin mallien markkinoiminen muille alueille

(Kotikangas & Pihkala 2003.)

4.4 Perhekimpan toimintamuodot

4.4.1 Tilapäishoito

Perheille järjestetään ja tarjotaan mahdollisuus tuoda vammaisen lapsi lauantai-parkkiin tai tilapäishoitoon koko viikonlopuksi. Tämä mahdollistaa vanhemmille oman ajan käytön ja viikonloppuvapaan perjantaista sunnuntaihin. Perhekimppa -projektin avulla pyritään löytämään parhaiten perheitä palvelevia tilapäishoitomalleja, joita on tarkoitus levittää valtakunnallisesti. Pidempikestoisen tilapäishoitoapu edellyttää palveluntuottajalta ammattitaitoista, luotettavaa ja turvallista hoitoympäristöä. Projekti tukee palveluntuottajia tilapäishoitomallien kehittämisessä, verkostoitumisessa ja tiedottamisessa. Yhteistyötä tehdään myös kuntien kanssa tukea tarvitsevien perheiden saavuttamiseksi ja maksusitoumuksen saamiseksi. Sekä lyhytkestoisen että pidempikestoisen tilapäishoitoavun kehittämiseksi järjestetään vuosien 2005 ja 2006 aikana kokeiluhankkeita sekä Pirkanmaan että Pohjois-Savon alueella. Kokeiluhankkeiden toteuttamisessa tehdään tiivistä yhteistyötä kuntien sosiaalitoimen kanssa. (Perhekimppa-projekti 2004–2006.)

4.4.2 Harrastustoiminta

Projektin aikana lapsille tarjotaan mahdollisuus kokeilla erilaisia harrastuksia. Perhekimppa-projekti on mukana järjestämässä erilaisia kokeiluja vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten harrastusmahdollisuuksien löytämiseksi ja kehittämiseksi. Erilaisien kurssien ja kerhojen käynnistäminen Pohjois-Savon ja Pirkanmaan alueella ovat Perhekimppa-projektin keskeisiä toimintamuotoja. Harrastusten myötä lapset saavat vertais- ja onnistumisen kokemuksia, jotka tukevat lapsen positiivisen minäkuvan kehitystä itsenäistymistä ja tasa-arvoisuuden tunnetta. (Emt.)

4.4.3 Vertaistukitoiminta

Perhekimppa-projektin kautta käynnistetään vanhempainkerhoja ja perhekerhoja eri puolilla Pohjois-Savon ja Pirkanmaan maakuntia. Perhekerhojen tavoitteena on saattaa yhteen liikuntavammaisten lasten perheitä, auttaa heitä vertaistuen saamisessa sekä tarjota vammaisille lapsille ja heidän sisaruksilleen virikkeellistä toimintaa. Vertaisryhmät voivat olla tarpeen mukaan vanhempainryhmiä, vanhempi-lapsi-ryhmiä, perheryhmiä, vammaisten lasten ryhmiä ja vammattomien sisarusten ryhmiä. Muutaman kunnan keskinäisellä kimpalla saadaan aikaan mukavan kokoisia ryhmiä ja hyvät toimintaedellytykset kerhotoiminnalle. Kerhoiltoihin tarvitaan lastenhoitajia ja niiden saamiseksi tehdään yhteistyötä Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisyhdistysten sekä alueen sosiaali- ja terveysalan oppilaitosten kanssa. (Emt.)

Perhekimppa -projektin yhteistyötahot:

- 🚩 Kuntayhteistyö: sosiaali-, terveys-, sivistys- ja vapaa-ajantoimien kanssa
- 🚩 opiskelijayhteistyö: Pirkanmaan ammattikorkeakoulu, Tampereen sosiaalialan oppilaitos, Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja maskeerauskoulu Great Cut Academy
- 🚩 TAYS: lasten neurologinen yksikkö ja lastenkliniikka
- 🚩 Invalidiliiton Tampereen Validia-palvelut
- 🚩 Reumaliiton kuntoutumiskeskus Apila
- 🚩 Hoiva-alan yritys; Palvelutähti Oy
- 🚩 MALIKE
- 🚩 Kolmas sektori: projektissa mukana olevien liittojen paikallisyhdistykset, muut vammais- ja kansanterveysjärjestöt sekä muut lasten parissa työskentelevät järjestöt: MLL
- 🚩 Huoltoliitto ry, Perhelomat ry
- 🚩 Kulttuurikeskushanke PiiPoo
- 🚩 Tanssikoulu Tanssitupa
- 🚩 Taikurikoulu HokkusPokkus
- 🚩 Matkailualan yritykset: Skönön Safarit ja Luomahaaran luonto- ja melontamatkat

(Projektin väliraportti 2005, 10-11.)

5 PERHEKIMPPA-PROJEKTI PIRKANMAALLA

5.1 Toiminnan käynnistyminen

Pirkanmaalla projekti alkoi vasta lokakuussa 2004 johtuen projektille saadun RAY:n avustuksen haettua pienemmästä summasta. Alkuvuosi 2005 meni kartoituksen tekemisissä ja toiminnan suunnittelussa. Kartoitusvaiheessa selvitettiin myös Pirkanmaan alueen projektin kohderyhmä. Painottuuko se vammaisten lasten perheisiin vai perheisiin, joissa jompikumpi vanhemmista on vammaainen? Myöhemmin toiminnan käynnistyttyä päätettiin keskittyä vammaisten lasten perheisiin. (Mertanen & Rautiainen 2004, 1-2.)

Vuonna 2005 käynnistettiin sekä Pirkanmaalla että Pohjois-Savossa tiivis yhteistyö kuntien ja palveluntuottajien kanssa tilapäishoidon kehittämiseksi. Projektin tuoma lisä tilapäishoitopalvelujen laajentamiseksi koettiin merkitykselliseksi kuntien kanssa käydyissä yhteistyöneuvotteluissa. Tilapäishoitomallien kehittäminen ja toteuttaminen yhteistyökumppaneiden kanssa aloitettiin. Vuoden aikana kartoitettiin alueellisia resursseja ja mahdollisuuksia vapaa-ajan eri toimijoiden kanssa. Pirkanmaalla tehtiin yhteistyötä muun muassa Invalidiliiton Validia-palvelujen kanssa. Kuntoutumiskeskus Apilassa käynnistettiin perhekerhoja ja muuta perheiden jaksamista tukevaa toimintaa. (RAY selvitys c-avustuksesta 2005.)

Tapahtumia ja erilaista toimintaa

Perhekimppa-projekti järjesti vuoden 2005 aikana vertaistukitoimintaa seitsemän perhekerhotapaamisen muodossa. Perhetapaamisissa kokoontui hyvin erilaisia liikuntavammaisten lasten perheitä Tampereelta ja ympäristökunnista. Perhetapaamisissa vanhemmat saivat vertaistukea keskustellessa ja vaihtaessa ajatuksia sekä kokemuksia arjen sujumisesta. Projektityöntekijät keskustelivat ja suunnittelivat vanhempien kanssa myös tulevia tapahtumia, sillä välin kun sosiaali- ja terveysalan opiskelijat järjestivät lapsille virikkeellistä ja mielekästä toimintaa. Perheille järjestettiin myös kaksi (2) ”Iloa yhdessä” vertaistukiviikonlopputapahtumaa Kangasalla kuntoutumiskeskus Apilassa. (Projektin väliraportti 2005, 8-9.)

Verkostoituminen eri vapaa-ajan toimijoiden kanssa vuoden 2005 aikana sai molemmilla alueilla harrastustoiminnan käynnistymään. Pirkanmaalla harrastustoimintaa järjestettiin muun muassa kauneus-kurssin, ATK-kerhon, taikuri-kurssin, tanssi-kurssin ja sähköri-salibandyn muodossa. Taikurikoulu Hokkuspokkus järjesti nuorille päivän kestävä taikurikurssin syyskuussa ja yhteistyössä tanssikoulu Tanssituvan kanssa järjestettiin nuorille päivän kestävä discotanssi-kurssi. Sähköri-salibandy toimi itsenäisesti Lihastautiyhdistyksen toimesta. (Mts. 5-6.)

Jo aikaisemmin esittämämme Invalidiliitto ry:n syksyllä 2002 tekemän selvityksen mukaan vanhemmat toivoivat muun muassa irtautumista arjesta ja apua sijais- ja tilapäishoidon järjestämiseen. Vanhemmat toivoivat löytävänsä jotain sellaista, joka auttaa jaksamaan. Selvityksen pohjalta lähdettiin suunnittelemaan tilapäishoitomalleja, jotka myöhemmin muotoutuivat lyhytkestoiseen, muutaman tunnin kestävään hoitoon sekä pidempikestoiseen, viikonlopun ajan kestävään hoitoon. Molemmissa hoitomuodoissa huomioidaan yksilöllinen avuntarve, apuvälineet sekä nuoren kehityksen ja kasvun tukeminen. (Mts. 2.)

5.2 Tilapäishoidon järjestäminen

5.2.1 Lyhytkestoisen tilapäishoito

Maaliskuussa 2005 käynnistyi Pirkanmaalla lyhytkestoisen tilapäishoitotoiminta Touhulauantain nimellä yhteistyössä Invalidiliiton Validia-palveluiden kanssa. Mallina käytettiin Invalidiliiton avopalvelukeskuksen toteuttamaa lauantaihoitomallia, jossa lapsille järjestettiin mielekästä tekemistä. Avokeskus järjesti tilat, ohjaajat, ohjelman sekä ruokailun. Perhekimppa hoiti tiedotuksen ja otti vastaan ilmoittautumiset sekä maksoi osan kustannuksista. Touhulauantait olivat kestoltaan neljän tunnin mittaisia. Rahoitusta lähdettiin kysymään Tampereen kaupungin sosiaalitoimesta, jossa suhtauduttiin myönteisesti tilapäishoidon kehittämiseen eli perheet saivat maksusitoumuksia lauantaihoitoihin sekä syksyllä kokeiltaviin pidempikestoisiin viikonloppuhoitoihin. Myös Kangasalan ja Lempäälän kunnat ottivat asiaan myönteisen kannan. (Projektin väliraportti 2005, 2-3.)

5.2.2 Pidempikestoinen tilapäishoito

Tiivis yhteistyö ympäristökuntien ja palveluntuottajien kanssa alkoi pidempikestoisien tilapäishoitokäytäntöjen kartoittamiseksi ja uusien toimintamallien käynnistämiseksi. Suunnittelussa mukana oli myös kotipalveluohjaaja Tampereen kaupungin omaishoidon tukitoimesta. Tilat, jossa viikonloppuhoito järjestettäisiin, tulisi olla liikuntavammaisille soveltuva; esteetön ja tilava sekä hoidollisesti luotettava. Reumaliiton kuntoutumiskeskus Apilan mahdollisuuksia toimia tilapäishoitoviikonlopun palveluntuottajana tiedusteltiin ensimmäisenä, koska vertaistukitoiminnan perhekurssit oli aikaisemmin järjestetty Apilassa ja silloin tilat sekä Apilan keskeinen sijainti Pirkanmaalla oli koettu toimiviksi. (Mertanen 2006.) Kuntoutumiskeskus Apila kuitenkin katsoi, ettei heillä ole resursseja koko tilapäishoitoviikonlopun toteuttamiseen, kun lapset tulevat Apilaan ilman vanhempiaan. He lupasivat toimia tilapäishoitoviikonlopun järjestämispaikkana, mutta heillä ei ole tarjota henkilökuntaa vastaamaan nuorten hoidosta. (Riihinen 2006.)

Projektityöntekijä Jaana Mertanen teki hoivayritysten kartoituksen Pirkanmaalla etsien kotisairaanhoidoa tai hoivapalveluja tarjoavia yrityksiä. Hoiva-alan yrityksiä, joilla oli kokemusta vammaisten lasten/nuorten hoidosta, oli todella vähän. Lopulta sopiva palveluntuottaja kuitenkin löytyi; Palvelutähti Oy. Palvelutähdellä on kokemusta muun muassa näkövammaisille ja heidän omaishoitajilleen järjestetyistä ohjelmallisista viikoista. Hoitajia työskentelee myös omaishoitajien sijaisina. (Salovuori 2006.) Lopulta palveluntuottajiksi viikonloppuhoitoon valittiin Reumaliiton kuntoutumiskeskus Apila ja hoivapalveluyritys Palvelutähti Oy, joka vastaa viikonlopun ohjelmallisesta sekä hoidollisesta toiminnasta.

Jaana Mertanen koki tilapäishoitoviikonloppujen järjestelyt haasteellisiksi. Asioiden yhteensovittaminen oli työlästä: Kuinka paljon henkilökuntaa tarvitaan? Mitä viikonloppu voi maksaa? Miten kunnan suostuvat maksusitoumuksiin? Kuka maksaa joidenkin lasten henkilökohtaisen avustajan? Palveluntuottajat pitivät minimi vuorokausihintana 297€/ lapsi, jottei laadusta jouduttaisi tinkimään tämän enempää. Tätä hintaa kunnat kuitenkin pitivät korkeana. Jaana Mertanen joutui perustelemaan joihinkin kuntiin tilapäishoidon hintaa ja jopa koko toiminnan tarpeellisuutta. Tästä huolimatta yhden lapsen kohdalla hoito evättiin ja toisen lapsen kohdalla osallistumisen ehdoksi nousi henkilökohtaisen avustajan palkkaaminen. Ongelmana oli myös saada ryhmä

täyteen. Lopulta, jotta viikonloppu onnistuisi, Jaana Mertanen lupasi maksaa projektin rahoista sekä henkilökohtaisen avustajan palkan että puuttuvan lapsen vuorokausi maksut. Ensimmäinen ”Irrottelusta iloa – Vapaasta voimia” -tilapäishoitoviikonloppu järjestettiin 7.-9.10.2005 Apilan kuntoutumiskeskuksessa. Viikonlopussa oli mukana yhteensä seitsemän nuorta. (Perhekimppa-projektin toimintaraportti 2005.)

Ensimmäinen tilapäishoitoviikonloppu oli onnistunut ja perheiden palautteet olivat todella positiivisia ja kiittäviä. Hoitohenkilökunnan välille oli kuitenkin muodostunut näkemuseroja tilapäishoitokokeilun onnistumisesta. Osa hoitajista koki viikonlopun liian rankkana ja vastuun liian suurena, toiset näkivät, ettei mitään suurempia ongelmia ollut. (Perhekimppa-projektin toimintaraportti 2005.)

Marraskuussa 2005 pidettiin toisen tilapäishoitoviikonlopun suunnittelupalaveri. Keskustelun aiheena olivat seuraavan 2.-4.12.05 järjestettävän tilapäishoitoviikonlopun pelisäännöt ja roolitukset. (Perhekimppa-projektin toimintaraportti 2005.) Ensimmäisen tilapäishoitoviikonlopun aikana oli havaittu, että toiminnan selkeyttämiseksi olisi hyvä jakaa hoidollinen ja ohjelmallinen vastuu eri tahoille. Meidän opinnäytetyömme tuli tässä kohtaa konkreettisesti projektin toimintaan mukaan. Teimme yhteistyösopimuksen Pirkanmaan projektityöntekijä Jaana Mertanen kanssa (Liite 1.). Sovimme, että vastuullamme oli toisen tilapäishoitoviikonlopun ohjelman suunnittelu ja toteuttaminen. Palvelutähti Oy vastasi ainoastaan viikonlopun osalta nuorten hoidollisista toimenpiteistä.

6 TILAPÄISHOITOVIIKONLOPUN TOTEUTTAMINEN

6.1 ”Irrottelusta iloa – Vapaasta voimia”

Toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisen osan tilapäishoitoviikonloppuna 2.-4.12.05. Tilapäishoitoviikonloppu pidettiin Apilan Kuntoutumiskeskuksessa Kangasalla. Asiakkaina olivat Perhekimppa-projektin 12–17-vuotiaat liikuntavammaiset tai pitkäaikaissairaat nuoret.

6.1.1 Viikonlopun suunnittelua

Tapasimme osan tilapäishoitoviikonloppuun tulevista ohjaajista ja hoivayritys Palvelutähti Oy:n työntekijöistä yhteisessä palaverissa Tampereella. Allekirjoitimme palaverissa yhteistyösopimuksen Palvelutähti Oy:n hallintopäällikkö Hilikka Salovuoren kanssa (Liite 2.). Palaverissa käsitelimme yhdeksän (9) Apilaan tulevan nuoren erityisiä tuentarpeita vanhempien täyttämien esitietolomakkeiden perusteella (Liite 3.).

Teimme viikonlopun osalta selkeän roolijaon. Edellisestä tilapäishoitoviikonloppusta oppineena kaikki osapuolet olivat sitä mieltä, että hoidollisen ja toiminnallisen vastuun jakaminen selkeyttää viikonlopun kulkua. Tehtävänämmä oli viikonlopun ohjelman suunnittelu ja ohjaus. Lisäksi sovimme palaverissa, että meidän vastuullamme oli kutsukirjeen kirjoittaminen viikonloppuun osallistuvien nuorten perheille. Palaveri oli erittäin hyödyllinen. Tutustuttuamme muihin ohjaajiin meidän oli helppo lähteä mukaan tulevan viikonlopun suunnitteluun ja toteutukseen.

Ohjelmalliseen toimintaan käytettävä budjetti oli 90€ eli 10 € nuori. Edellisen tilapäishoitoviikonlopun palautteiden pohjalta lisäsimme ulkoilun määrää nuorten toiveiden mukaisesti. Mietimme viikonlopun teemaa. Ensimmäinen ajatus oli, että painottaisimme viikonlopun teeman nuorten itsenäistymiseen. Osa nuorista oli ensimmäistä kertaa poissa kotoa ilman vanhempiaan ja sen ympärille olisi voinut liittää itsenäistymiseen kuuluvia asioita, kuten sosiaaliset suhteet ja omasta henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtiminen. Kävimme hakemassa oppia ja ideoita aiheeseen Kehitysvammaisten Tukiliiton Itsenäistytvä nuori -kurssilta, johon suunnittelimme ja ohjasimme sosiaalsiin suhteisiin liittyvän iltapäivän. Kurssi oli suunnattu kehitysvammaisille nuorille aikuisille ja se pidettiin lokakuussa Tampereella Tulppaanitalossa. Myöhemmin kuitenkin hylkäsimme ajatuksen itsenäistymis-teemasta, koska mielestämme yksi viikonloppu on liian lyhyt aika noinkin tärkeän ja laajan aiheen käsittelemiseen. Lisäksi ajattelimme, että nuoret tulevat Apilaan viettämään rentouttavaa ja mukavaa viikonloppua sekä ottamaan etäisyyttä arjesta ja koulunkäynnistä. Niinpä ajattelimme lähteä hieman kevyemmän teeman kautta liikkeelle. Tilapäishoitoviikonlopun ajankohdan huomioonottaen valitsimme ohjelman suunnittelun teemaksi pikkujoulun.

6.1.2 Toteutus

Tilapäishoitoviikonlopun teeman varmistuttua laadimme viikonloppuun osallistuvien lasten vanhemmille tervehdyskirjeen (Liite 4.). Kirjeessä kerroimme osuudestamme tilapäishoitoviikonlopun ohjelman suunnittelun ja toteutuksen suhteen. Tarkoituksenamme oli saada ikuistettua viikonlopun tapahtumia valokuvin. Huomioimme jokaisen yksityisyyden suojan lähettämällä perheille etukäteen myös valokuvauslupamakkeen (Liite 5.). Kaikki perheet antoivat luvan kuvata lapsiaan niin, että heidät tunnistaa valokuvista. Perheillä oli mahdollisuus myös tutustua etukäteen viikonlopun tulevaan ohjelmaan laatimamme ohjelmasuunnitelman muodossa (Liite 6). Lisäksi hankimme viikonloppuun tarvittavat välineet ja tarvikkeet meille annetun budjetin puitteissa. Etukäteisvalmistelut tehtyämme lähdimme iloisin ja odottavin mielin mukaan tilapäishoitoviikonlopun toteutukseen.

Perjantaina nuoret saapuivat Apilaan kello 17.00. Majoittautumisen ja päivällisen jälkeen aloitimme tutustumisella ja askartelemalla nimikyltit. Tutustumisen jälkeen osa nuorista meni altaille ja muutamat jäivät jatkamaan askartelua tai puuhaamaan muuta mukavaa. Olimme ottaneet

suunnitelmissa huomioon myös ne nuoret jotka eivät voi lainkaan mennä veteen ruokintaletkujen tai muiden hoidollisten menetelmien vuoksi. He saivat itse valita miele-

kästä tekemistä monista eri vaihtoehdoista, joita olivat esimerkiksi pelien pelaaminen, askarteleminen ja videon katseleminen. Myöhemmin illalla söimme yhteisen iltapalan ja jutustelimme samalla päivän kulusta. Iltatoimien jälkeen toivotimme toisillemme hyvää yötä.

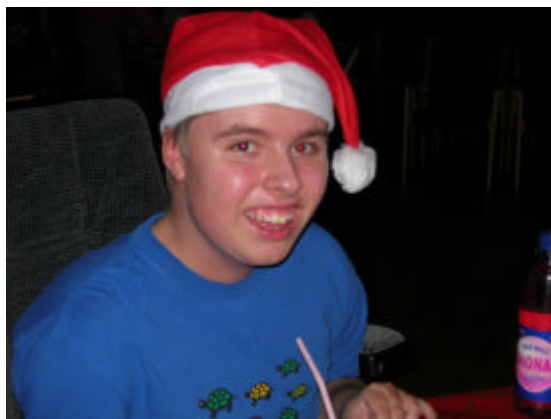
Seuraavana aamuna pidimme aamupalan jälkeen aamutuokion, jossa kävimme päivän ohjelman läpi. Jätimme sen fläppitaululle päivän ajaksi, jotta siihen pystyi palaan niin nuoret kuin ohjaajatkin. Lauantain ohjelmassa oli mehiläisvahakynntilöiden valmistusta ja ulkoilua aistirasteja kiertäen. Illalla oli pikkujoulut, joihin olimme päivällä valmistaneet namutikkuja nuorten kanssa.

Aistirastien tarkoitus oli osoittaa nuorille, miten paljon heillä on muita ominaisuuksia, vaikka heidän liikuntakykynsä onkin puutteellinen. Reitin varrella oli neljä (4) rastia. Yhdessä oli tarkoitus tunnistaa erilaisia hajuja, toisessa katseltiin kiikareilla ympäristöä ja kirjattiin ylös asioita, joita nähtiin. Seuraavassa rastissa harjoitettiin tuntoaistia tunnistamalla luontoon kuuluvia asioita siilinpesästä. Viimeisessä rastissa kuunneltiin ympäristön ääniä.

Lauantai-illan pikkujoulut olivat koko viikonlopun kohokohta. Siellä nuoret lauloivat joulukaraokea, tanssivat ja esiintyivät. Pikkujoulujen yllätysnumerona oli Joulupukin saapuminen lahjojen kera. Ilmeet nuorten kasvoilla kertoivat illan onnistumisesta.

Viikonloppu vierähti yhteisten mukavien puuhailujen parissa. Sunnuntain yhteisen aamustartin jälkeen menimme jälleen altaille nauttimaan veden rentouttavasta vaikutuksesta. Tämän jälkeen keräsimme viikonlopun tapahtumia keräten samalla nuorten palautteet.

Nuorten antama palaute oli pelkästään positiivista. Saamiemme palautteiden perusteella pikkujoulut olivat ohjelmista numero ykkönen (1). Muita suosittuja ohjelma-

meroita olivat aistirastit ja uiminen. Myöhemmin iltapäivällä vanhemmat tulivat hakemaan nuoria. Oli päätöskahvien ja hyvän kotimatkan toivottamisen aika.

Projektityöntekijä Jaana Mertanen toimitti vanhemmille projektin oman palaute-lomakkeen (Liite 7.). Vanhempien antama palaute oli pääsääntöisesti positiivista. Lomakkeen kysymykset koskivat viikonlopun ennakkojärjestelyjä, viikonlopun aikataulua, hoidon laatua ja toiminnan merkitystä sekä nuoren omaa mielipidettä viikonlopusta. Valitettavasti ainoastaan kolme (3) yhdeksästä (9) perheestä palautti lomakkeen. Olisiko palautelomakkeiden täyttäminen loppukahvituksen lomassa varmistanut lomakkeiden täyttämisen ja palauttamisen?

6.2 Yhteenvetoa viikonlopusta

Kerromme seuraavassa omia tuntemuksiamme tilapäishoitoviikonlopun kulusta ja pohdimme esiinnousseita kysymyksiä. Kuvaamme omissa pohdinnoissamme viikonlopun kulkua erilaisista tarkastelunäkökulmista. Mielestämme tämä rikastuttaa ja antaa uutta väriä toteutuneen viikonlopun kuvaamiseen.

6.2.1 Marikan kerrontaa

Leiriviikonlopun ensimmäisen päivän tunnelma oli jännittynyt ja odottavainen. Nuoret olivat innoissaan tullessaan Apilaan. Osa heistä oli ennestään toisilleen tuttuja, mutta mukaan mahtui myös vieraampia kasvoja. Ensimmäinen yhteinen ilta sujui toisiinsa tutustuen.

Viikonloppu sujui mielestäni mukavasti ja rattoisasti. Yritin havainnoida nuorten fiiliksiä ja tuntemuksia viikonlopun aikana. Kyllähän joidenkin suusta kuuli, että koska tää oikein loppuu? Milloin mä pääsen kotiin? Ja muutaman kerran kuuli itkua ja koti-ikäväntä. Mielestäni ikävän ja pahanolon tuntemukset ovat kuitenkin normaaleja varsinkin erityistä tukea tarvitsevilla nuorilla. He kun ovat tottuneet, että heitä hoitaa normaalisti tuttu ja turvallinen henkilö. Tällaiset viikonloput ovat hyvää harjoitusta itsenäistymisen ja omatoimisuuden kannalta.

Jotta toiminta kehittyisi tulevaisuudessa, on mietittävä kehittämissuhteita. Mielestäni yksi merkittävä kehittämissuhteus olisi, että jokaiselle nuorelle nimettäisiin niin sanottu vastaava ohjaaja, joka tietäisi nuoren erityiset tuentarpeet sekä allergiat ja lääkitykset. Näin ollen välttyttäisiin sekaannuksilta ja sählykseltä. Kun jokaisella leiriläisellä olisi oma ohjaaja, ei tarvitsisi kysellä muilta ohjaajilta, että onko Matti tai Maija saanut jo lääkkeensä yms. Esitin tämän mielipiteeni käymässämme ohjaajien loppukeskustelussa viimeisenä leiripäivänä, mutta mielestäni asia ei saanut kannatusta muiden ohjaajien keskuudessa. Hoitotyöstä vastaavien henkilöiden mielestä on vaikea nimetä jokaiselle nuorelle omaa ohjaajaa, kun ohjaajilla on vaihtelevat työajat ja –vuorot. Mielestäni tämä on kuitenkin vain järjestelykysymys.

Ohjaajat, joilla oli vertailupohjaa viime leiristä, sanoivat, että kehitystä parempaan suuntaan oli tapahtunut. Monet kokivat, että etukäteen suunniteltu ohjelma selkiytti viikonlopun runkoa. Muutenkin on hyvä, että viikonloppuna vallitsee strukturoitu järjestys – se tuo turvallisuuden tunnetta ja järjestystä.

Mielestäni minä ja Marja onnistuimme meille annettussa tehtävässä - viikonlopun ohjelman suunnittelussa ja ohjaamisessa. Saimme positiivista palautetta sekä leiriläisiltä että muilta ohjaajilta. Toki omasta mielestämme toiminnassamme olisi ollut vielä kehittämisen varaa. Mitä enemmän tekee etukäteistyötä viikonlopun suhteen, sitä joutuisemmin ohjaaminen sujuu. Itselleni Apilan Kuntoutumiskeskus oli aivan vieras paikka, mitä nyt olin hieman etukäteen netistä katsellut tietoja ko. paikasta. Eli ohjaaminen olisi ollut huomattavasti helpompaa, mikäli paikka olisi ollut entuudestaan tuttu.

Kaiken kaikkiaan viikonlopun anti oli hyvä. Onnistumisen kokemukset ja positiivinen palaute antaa uutta pontta jatkaa eteenpäin. Mielestäni näiden kokemusten valossa on hyvä lähteä kehittämään toimintaa tulevaisuudessa.

6.2.2 Marjan mietteitä

Kohdallani mielenkiintoista oli seurata erityisesti 11-vuotiaan Kristianin toimintaa. Toimin hänen henkilökohtaisena avustajana myös edellisellä Apilan tilapäishoitojak-solla. Yleensä ottaen nuorilla ei ollut omia nimettyjä avustajia, mutta Kristianin toivomuksesta minä toimin hänen avustajanaan.

Kristianin perhe odotti viikonloppua ja Kristianin ensimmäistä yökyläily vieraassa ympäristössä ilman vanhempia. Kristian viihtyi todella hyvin! Hänellä oli huonetove-rina tuttu poika koulusta. Yöt menivät hyvin, eikä äiti käynyt kertaakaan mielessä.

Välillä Kristianille saattoi tulla huoli siitä, kuinka muut ohjaajat osaavat toimia hänen kanssaan uimassa tai vessassa. Kannustin häntä kertomaan ohjaajille, miten hän itse haluaa kanssaan toimittavan. Paras oppi ja kokemus Kristianin kohdalla oli kuitenkin itsensä ja pelkojensa voittaminen yöpymällä vieraassa paikassa. Koko perhe iloitsi onnistuneen viikonlopun annista.

Toinen viikonloppu ei hänen kohdallaan ollut ehkä yhtä onnistunut. Kristian ei löytänyt muiden joukosta oman henkistään kaveria, jonka kanssa olisi viettänyt saman laila aikaa kuin viimeksi. Hänen koulukaverinsa ei päässyt tällä kertaa mukaan. Aika kävi Kristianilla pitkäksi ja äiti ja vaari käväisivät mielessä aina välillä. Ensimmäinen yö meni hyvin, mutta lauantai-iltana ikävä kävi ylivoimaiseksi ja Kristian halusi mennä kotiin yöksi. Vaari tuli häntä hakemaan. Syylistin itseäni, koska minulla ei ollut aikaa Kristianille yhtä paljon kuin viimeksi. Ohjelmavastuu ja kaikki järjestelyt veivät paljon aikaani. Tosin olimme kyllä sopineet Kristianin äidin kanssa, että koska minä en kuitenkaan voisi aina olla mukana kun Kristianin on määrä olla pois kotoa, yrittäisimme antaa Kristianille kokemuksia vieraista avustajista. Marika käytti välillä Kristiania vessassa ja miesohjaaja vietti aikaa jutellen lumilautailu harrastuksesta joka heitä yhdistää. Piristävää oli kuitenkin se, että kun Kristianin vaari tuli häntä hakemaan Kristian lähti hymyssä suin ja lupasi tulla huomisaamuna takaisin. Ja niin tapah-

tuikin. Kristian oli loppuun asti muiden kanssa ja hänkin oli tyytyväinen viikonloppuun.

Tilapäishoitoviikonloput erosivat toisistaan monellakin tapaa. Jälkimmäisen viikonloppu ohjelmasta vastasimme Marikan kanssa yhdessä, joka jakoi vastuualueita ja toiminta oli selkeämpää. Palvelutähti vastasi hoidollisesta puolesta ja minä ja Marika ohjelmasta. Vastuun jako oli selkeä joka teki työskentelystä määrätietoisemman ja johdonmukaisemman. Kaikki tiesivät missä mennään ja mitä seuraavaksi. Se on tärkeää myös lasten kannalta, koska se luo heille turvallisuuden tunnetta, kun tiedetään ennalta mitä tapahtuu seuraavaksi ja missä. Pidimme myös joka aamu pienen aamun avauksen, jossa kerroimme mitä tänään tulee tapahtumaan. Jätimme ohjelman fläppitaululle koko päivän ajaksi. Se oli hyvä käytäntö, koska siihen pystyivät myös ohjaajat palaamaan. Jälkimmäinen viikonloppu oli myös selkeämpi, koska jokaiselle ohjaajalle oli nimetty vastuu nuoret, joiden asioista he vastasivat. Käytäntö ei kuitenkaan toiminut ihan täysin, koska ohjaajat työskentelivät eri vuoroissa. Mikäli vastuuhjaaja käytännön haluisi täydellisesti toimivan, täytyisi jokaiselle nuorelle nimetä kaksi ohjaajaa jotka ovat aina eri vuoroissa, mutta joista jompikumpi on aina paikalla. Vastuuhjaajakäytäntö helpottaa paljon montaa asiaa ja on erittäin tärkeä erityisesti ruokavalioiden ja lääkkeiden suhteen. Vielä se ei täysin toiminut. Epäselvyyksiä tuli ruokavalioiden, koska vastuu ohjaaja ei sattunut olemaan työvuorossa. Ruokavaliot ja allergiat oli kirjoitettu papereille, mutta ne oli käytännössä ruokailutilanteissa erittäin hankalia käyttää. Paljon helpompaa olisi, jos kaksi ohjaajaa tietäisi yhden nuoren asiat.

Kaiken kaikkiaan olen viikonloppuun tyytyväinen. Hieman enemmän olisin kaivannut aikaa ohjelman järjestämiseen ja sen takia olisi ollut parempi, että meillä ei olisi ollut omia vastuunuria, mutta sekin asia hoidettiin mielestäni kunnialla. Jälkimmäinen viikonloppu oli minun osalta erittäin paljon hektisempi kuin ensimmäinen juuri ohjelmavastuun takia.

6.3 Viikonlopusta esiinnousseita kysymyksiä

”Minusta on aina kiva mennä Apilaan, koska pääsee pois kotoa siellä on aina tekemistä ja useimmin kavereita. En ole saanut uusia kavereita koska olen tuntenut kaikki aikaisemmin. Joskus on ollut tylsää kun ei ole ollut mukavaa kaveria. Olisi kiva jos olisi enemmän tyttöjä mukana vaikka tulen juttuun poikienkin kanssa. Askartelut ja vaan oleminen on kivaa ja juttelu. Enemmän musiikkia ja diskoja. En määhän nyt keksi muuta.” (Eräs tilapäishoitoviikonloppuun osallistunut nuori 2006.)

Vaikka tilapäishoitoviikonlopuissa jokaisella nuorella on yhdistävänä tekijänä liikuntavamma, he ovat hyvin erilaisia. On selvää, että kaikkien kanssa ei voi tulla toimeen tai joku ei vain miellytä ihmisenä. Kuinka saada nuori viihtymään silloinkin kun samanhenkistä kaveria ei löydy? Onko silloin ohjaajan tehtävä taata se, että nuori viihtyisi, koska hän ei löydä samanhenkistä kaveria muiden joukosta? Onko se tarkoituksen mukaista ryhmämuotoisessa tilapäishoidossa, että ohjaaja viihdyttää yhtä lasta, jotta hänellä olisi mukavaa vai onko idea nimen omaa löytää ryhmästä jokaiselle vertainen ystävä? Mielestämme ryhmän luoma yhteishenki ja yhteenkuuluvuudentunne luovat yhdessä toimimisen riemua ja vertaistuen voimaa. Mutta jos sitä tunnetta ei vain synny? Jos kokee liikuntavammastaan huolimatta olevansa erilainen eikä tunne kuuluvansa joukkoon?

Christina Salmivalli määrittelee teoksessaan ”Kaverien kanssa – Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys” vertaissuhteen käsitteen. Vertaiset ovat henkilöitä jotka ovat yleensä ikätovereita; lapsen tai nuoren kanssa suunnilleen samalla tasolla sosiaalisessa, emotionaaliossa ja kognitiivisessa kehityksessä (Salmivalli 2000, 23). Yksin sama ikä, toimintakyvyn puutteellisuus, pyörätuoli ja muut apuvälineet eivät siis välttämättä riitä luomaan yhteen kuuluvuuden tunnetta.

Salmivalli esittää myös tutkimuksia, joissa on selvitetty lapsen älykkyysosamäärän, persoonallisuuden piirteiden, erilaisten harrastusten ja aktiivisuuden merkityksestä vertaissuhteisiin (Salmivalli 2000, 18). Tilapäishoitoviikonlopuissa kohtaavat nuoret ovat hyvin erilaisia näilläkin osa-alueilla. Suuri merkitys on mielestämme jo sillä, että osalla nuorista on liikuntavamman lisäksi kehitysvammaa tai esimerkiksi autistisia piirteitä, joten nuoret eivät ole samalla tasolla sosiaalisessa, emotionaaliossa ja kognitiivisessa kehityksessä. Erilaisuus ei pois sulje ystävyyttä Perhekimpan nuorten kesken, mutta joissain tapauksissa se voi vaikuttaa yhteenkuuluvuuden tunteeseen. Nykyään kehitysvammaa ei enää määritellä ikätasoina, mutta kuvataksemme tilannetta voi

verrata yksitoista vuotiaan nuoren ja kolme vuotiaan lapsen toveruussuhdetta; yksitoista -vuotias tuskin tuntee kolme -vuotiasta lasta vertaisekseen. Miten siis huolehtia siitä, että jokaisella tilapäishoitoon tulevalla nuorella olisi viikonlopun aikana vertaistaan seuraa? Aikaisemmin tekstissämme totesimme, että tilapäishoito ei tarkoita paluuta aikaan, jolloin suuntaus oli vammaisten lasten laitokseen sijoittuminen, vaan perustuu ajatteluun yksilöstä, jolla on oikeus oman elämänsä määrittelyvaltaan ja hallintaan. Toisin sanoen tilapäishoitoviikonloput eivät saisi olla ainoastaan vanhempia varten, jolloin nuori tuodaan vain hoitoon. Hyöty tulisi olla molemminpuolista; vanhemmat saavat hengähtää ja hoitaa parisuhdettaan sillä välin kun nuori viettää mukavaa viikonloppua ystäviensä parissa.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi oli meille sosiaalialan opiskelijoina hyvin antoisa kokemus. Prosessin aikana saimme perehtyä niin ajankohtaiseen tilapäishoitokäsitteeseen kuin vammaisten henkilöiden palveluja koskevaan lainsäädäntöön. Sosionomiopintojemme yhteydessä olemme käsitelleet melko suppeasti vammaispalvelulakia ja kehitysvammalakia, jotka mielestämme luovat kehykset vammaistyöhön. Lakien tuntemus auttaa hahmottamaan vammaisalan kokonaisuutta. Opinnäytetyössämme olemme saaneet selvittää perin pohjin vaikeasti tulkittavaa lakitekstiä kehitysvammalain ja vammaispalvelulain eroavaisuuksien osalta. Välillä jouduimme kysymään apua asiantuntijoilta ymmärtääksemme lakitekstiä. Nyt lait ja koko vammaistyön kenttä ovat kokonaisuudessaan hahmottuneet meille ja olemme myös alan tulevina asiantuntijoina ajan hermolla vammaislakien yhdistymisestä ja uudistumisesta.

Opinnäytetyömme varsinainen muoto ja aihe hioutuivat vähitellen opinnäytetyöprosessin myötä. Viime jouluna pidetystä tilapäishoitoviikonlopusta aloitimme pitkäkestoisena opinnäytetyöprosessimme ja nyt vuotta myöhemmin olemme saaneet työmme valmiiksi. Aloittaessamme emme tienneet, että opinnäytetyömme lopullinen muoto tulisi olemaan tämä, mitä se nyt on. Alkuperäinen tarkoituksemme oli vain kuvata tilapäishoitoviikonlopun rakennetta ja merkitystä nuorille ja heidän perheilleen. Huomasimme kuitenkin, että halusimme tutustua Perhekimppa-projektiin ja tilapäishoitokäsitteeseen hieman syvällisemmin. Keskusteltuamme Perhekimppan projektityöntekijän kanssa, päätimme tehdä projektille toimintakertomuksen. Puolivuotta sitä työstet-

tyämme huomasimme kuitenkin, ettei toimintakertomus ole sellaisenaan sopiva opinnäytetyöksi. Se ei olisi palvellut meitä itse asian suhteen siinä määrin, kun olisimme toivoneet. Halusimme edelleen syventää tietojamme tilapäishoidon ja siihen liittyvien asioiden suhteen. Niinpä saimme vihdoin työhömmе sen lopullisen muodon: aloimme peilata tilapäishoitokäsitettä jo kirjoittamaamme materiaaliin Perhekimppa-projektin tilapäishoitomalleista ja omista kokemuksistamme.

Vihdoin olemme tyytyväisiä ja olemme saaneet haluamamme. Voimme sanoa tietävämmе tilapäishoidosta paljon. Toivomme myös, että Perhekimppa-projekti, jonka kanssa teimme läheistä yhteistyötä etenkin prosessin alkuvaiheessa, saa työstämme mahdollisimman paljon. Yksi työmme tavoitteista ja toimeksiantajan toive oli havainnoida prosessikuvauksen tavoin vaihe vaiheelta, kuinka Pirkanmaan Perhekimppa-projektin pitkäkestoinen tilapäishoitomalli löysi nykyisen muotonsa. Kuvauksen kautta voidaan todeta Perhekimppa-projektin todellinen tarve ja merkitys tilapäishoitopalveluiden kehittäjänä ja tuottajana. Vammaiset henkilöt ovat eriarvoisessa asemassa, siksi tämän kaltaisia projekteja tarvitaan. Projekti tekee arvokasta työtä liikuntavammaisten ja pitkäaikaissairaiden nuorten ja heidän perheidensä tueksi. Toivomme, että projektin aikaansaamat tilapäishoito-, harrastustoiminta ja vertaistukitoimintamallit jatkuisivat edelleen ja saisivat kunnat ja päättäjät yhä enenevässä määrin kiinnostumaan myös tämän kohderyhmän palveluidentarjonnasta.

Jatkotutkimuksen aiheita opinnäytetyöhömmе saisi varmasti useita. Pidämme yhtenä mielenkiintoisena ajatuksena toimintakertomuksen laatimista projektille. Projekti päättyy joulukuussa 2006. Olisi mielenkiintoista katsoa koko projektia taaksepäin ja todeta mitä kaikkea kolmen vuoden aikana on tapahtunut. Mitä projekti on saanut aikaan? Olisi myös kiinnostavaa tarkastella, minkälainen tilanne on tulevaisuudessa, mitä tapahtuu projektille myönnetyn määrärahan päätyttyä, ovatko projektin luomat harrastustoiminnat tai tilapäishoitomallit jatkuneet Pirkanmaan alueella saamaan malliin kuin projektin aikana ja mikä on tilanne ehkä vuoden päästä?

Mielenkiintoista olisi myös nähdä, kuinka tulevaisuudessa projektin yksi keskeisistä tavoitteista, vapaa-ajan inklusio saadaan toteutumaan. Projektin aikana järjestetyt kerhot ja kurssit on kohdistettu pääasiassa Perhekimppa-projektin liikuntavammaisille nuorille. Inklusion tavoitteena on kuitenkin kaikkien ihmisten tasa-arvoinen osallistuminen. Perhekimppa-projektin myötä projektissa mukana olleet vapaa-ajan toimin-

taa tuottavat tahot ovat saaneet kokemuksia liikuntavammaisista henkilöistä ja heidän erityisistä tuentarpeistaan. Näin ollen kursseja ja kerhoja voisi suunnata yleisesti nuorille vammaan tai vammattomuuteen katsomatta. Myös tilapäishoitoon saataisiin inklusionäkökulmaa ottamalla sisarukset mukaan toimintaan.

Perhekimppa-projektin lyhytaikaista tilapäishoitoa eli touhulauantaitoimintaa järjestää Invalidiliiton Tampereen Validia-palveluiden Avokeskus. Opinnäytetyöprosessimme keskivaiheella Avokeskus haki toimintaansa työntekijää, johon toinen meistä työllistyi. Se toi väistämättä uutta näkökulmaa opinnäytetyöhömmme.

Liikuntavammaisen henkilön koko elämän kaarta ajatellen Perhekimppa-projektin touhulauantaitoiminta on loistava linkki saada nuoret liikuntavammaiset henkilöt Pirkanmaan alueella tutustumaan tätä kautta Invalidiliiton Validia-palveluihin, jotka ovat todennäköisesti nuoren tulevaisuutta asumiskokeilu-, päivätoiminta-, ja asumispalveluineen. Kun nämä Perhekimppassa mukana olevat liikuntavammaiset nuoret kasvavat aikuisiksi, saattaa yksi heidän tilapäishoitopalveluistaan olla esimerkiksi päivätoimintaa Invalidiliiton Avokeskuksessa. Avokeskusta käytetään henkilökohtaisen avustajan tai omaishoitajan vapaapäiviin. Liikuntavammaiset henkilöt käyvät Avokeskuksessa myös saadakseen vertaistukea ja ylläpitääkseen sosiaalisia suhteita mielekkään toiminnan parissa. Idea on siis täysin sama kuin Perhekimppa-projektin järjestämissä tilapäishoitopalveluissa.

Niin tilapäishoitoa kuin päivätoimintaakin tarjotaan selkeämmin kehitysvammaisille. Kehitysvammalaissa on mainittu tiettyjä erityishuoltoon kuuluvia palveluja. Erikseen mainittujen palvelujen lisäksi voidaan lain mukaan järjestää muuta vastaavaa erityishuollon toteuttamiseksi tarpeellista toimintaa. Vaikka päivätoimintaa ei ole mainittu erikseen erityishuoltoon kuuluvana palveluna, on sillä vakiintunut asema ja toimintaa varten on olemassa valmis palveluverkko. Muilta vaikeavammaisilta selkeä lakiin perustuva oikeus osallistumisesta päivätoimintaan puuttuu. Niin kuin aikaisemmin tekstissämme on käynyt ilmi, kunnat ovat soveltaneet näitä palveluja myös liikuntavammaisille, mutta alueelliset erot ovat suuria eikä eri vammaisryhmien yhdenmukainen kohtelu toteudu. Vuoden 2007 alusta on kaavailtu voimaan tulevaksi laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain muuttamisesta. Vuonna 1987 voimaan tulleen lain uudistuminen saattaisi tuoda liikunta-

vammaisille tulevaisuudessa tasavertaiset mahdollisuudet esimerkiksi päivätoimintaa järjestettäessä.

Opinnäytetyössämme kiinnitimme muun ohessa huomiota terveysalan ja sosiaalialan yhteistyöhön. Tilapäishoitoviikonloppu oli prosessi, jossa vastaavassa roolissa toimivat sekä terveysalan että sosiaalialan ammattilaiset omaa osaamistaan vastaavissa rooleissa. Molemmilla oli oma erittäin tärkeä rooli nuorten viihtyisyyden takaamiseksi. Palvelutähti oy vastasi tilapäishoitoviikonloppuna, että nuoret saavat oikeanlaisen ravinnon oikeaan aikaan, ovat puhtaissa vaatteissa ja oikein lääkittyinä. Me huolehdimme siitä, että nuorilla on mukavaa tekemistä, ja että se kaikki on selkeää ja ymmärrettävissä, heillä on turvallinen olo strukturoidun ohjelman ja riittävän ja selkeän tiedotuksen toimesta. Huolehdimme myös, että meillä oli aikaa kuunnella jokaisen tarpeita ja ajatuksia. Pyrimme lisäksi huolehtimaan siitä, että jokainen tulisi ymmärretyksi omalla ainutlaatuisella tavallaan. Tämä sosiaali- ja terveysalan osaajien yhteistyö toi erittäin hyvät tulokset. Määritellessämme vammaisuuskäsitettä luvussa kaksi (2), olemme tietoisesti valinneet sosiaalisen vammaistutkimuksen näkökulman. Siihen viitaten haluamme edelleen korostaa, että etenkin vammaisten henkilöiden kanssa toimiessa tulisi heidät ottaa aina kokonaisuudessaan huomioon – huolehtia niin fyysisistä, psyykkisistä kuin sosiaalisistakin tarpeista. Vammainen henkilö on aina ensin ihminen ja vasta sen jälkeen henkilö, jolla on vamma.

LÄHTEET

Brusila, M. 2006. Liikuntavammaisen pojan äiti. Haastattelu 15.8.2006.

Eräs tilapäishoitoviikonloppuun osallistunut nuori. 2006. Tilapäishoitoviikonloppuihin osallistunut nuori. Vs: Mietteitä tilapäishoitoviikonlopuista. Sähköpostiviesti 29.5.2006. Vastaanottaja M. Aurola.

Haarni, I. 2006. Keskenikäistä yhdenvertaisuutta. Vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutkimustiedon valossa. Stakes, Raportteja 6/2006. Helsinki: Valopaino Oy.

Heiskanen, T., Mertanen, J. 2004. Perheverkko lähellä kotia -projekti. Perhekimppa -projekti. Projektisuunnitelma 2005. Invalidiliitto ry.

Jokinen, M-L. 2006. Tilapäishoidon johtaja, Kehitysvammaisten Palvelusäätiö. Vs: tilapäishoito. Sähköpostiviesti 12.5.2006. Vastaanottaja M. Aurola.

Kaski, M., Manninen, A., Mölsä, P. & Pihko, H. 2002. Kehitysvammaisuus. Porvoo: WSOY.

Kehitysvammabarometri. 2002. Viitattu 18.5.2006. Kehitysvammaliiton sivusto. [Http://www.kehitysvammaliitto.fi/ajankohtaista?pid=5762](http://www.kehitysvammaliitto.fi/ajankohtaista?pid=5762).

Kotikangas, J. & Pihkala, M. 2003. Projektiseloste (C). Invalidiliitto ry.

Kumpuvuori, J. 2004. Juridinen esiselvitys vammaispalvelulain ja kehitysvammalain yhteen sovittamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:14. Helsinki.

Kettunen, R., Kähäri-Wiik, K., Vuori-Kemilä A. & Ihalainen, J. 2003. Kuntoutumisen mahdollisuudet. Porvoo: WSOY.

Kysely tilapäishoidon tarpeesta. 2005. Kysely vammaisen ja pitkäaikaissairaana lapsen perheelle tilapäishoidon tarpeesta. Perhekimppa-projekti.

Ladonlahti, T., Naukkarinen, A. & Vehmas, S. 2001. Poikkeava vai erityinen? Eri-tyispedagogiikan monet ulottuvuudet. Juva: Atena.

L 23.6.1977/519. Laki kehitysvammaisten erityishuollosta. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan lainsäädäntö 2004. Toim. I. Remonen. Helsinki: Edita Prima.

L 2.12.2005/937. Laki omaishoidon tuesta. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan lainsäädäntö 2004. Toim. I. Remonen. Helsinki: Edita Prima.

L 3.4.1987/380. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan lainsäädäntö 2004. Toim. I. Remonen. Helsinki: Edita Prima.

Lapsen liikuntavamma. 2006. Viitattu 21.10.2006. Kookos media Oy:n sivusto. [Http://www.kookas.fi/articles/read/4677](http://www.kookas.fi/articles/read/4677).

- Leskinen, K. & Paasikallio, P. 1987. Liikuntavammaisten opetus. Teoksessa Martikainen, O. (toim.). Peruskoulun erityisopetus. Vantaa: Kunnallispaino.
- Leskinen, N. & Sipilä, T. 2005. Kuinka vammaisten lasten perheet jaksavat Kuopion seudulla – vammaisen lapsen ja nuoren tilapäishoidon tarpeen kartoitus. Opinnäytetyö. Savonia-ammattikorkeakoulu, terveysala, hoitotyön koulutusohjelma.
- Lyhytaikais- ja tilapäishoito. 2006. Viitattu 11.4.2006. Kehitysvamma-alan verkkopalvelu. [Http://www.verneri.net/yleis/index.php?id=584](http://www.verneri.net/yleis/index.php?id=584).
- Mertanen, J. 2006. Projektityöntekijä, Invalidiliitto ry:n Perhekimppa -projekti. Haastattelu 17.1.2006, 13.4.2006.
- Mertanen, J., Rautiainen, T. 2004. Perheverkko lähellä kotia -projekti. RAY:n hakemus vuodelle 2005. Invalidiliitto ry.
- Mikkonen, P. 2006. Vammaispalvelun sosiaalityöntekijä, Kangasalan sosiaalitoimi. Vs: Liikuntavammaisten tilapäishoito. Sähköpostiviesti 7.4.2006. Vastaanottaja M. Aurola.
- Niskanen, M. 2001. Askeleita ja pyörähdyksiä – Perhetoimintaprojektin loppuraportti. Invalidiliiton julkaisuja. Helsinki: Invapaino.
- Niskanen, M. 2000. ”Toimivatko palvelut?” – liikuntavammaisten lasten perheiden kokemuksia, toiveita ja tarpeita kodin ulkopuolelta saatujen palvelujen suhteen. Invalidiliiton julkaisuja. Helsinki: Invapaino.
- Omaishoidon toimintaohje. Hoitajalle järjestettävä vapaa. 2006. Viitattu 16.10.2006. Espoon kaupungin sivusto. [Http://www.espoo.fi/default.asp?path=1;28;11884;8532;37609;8669;54471#Hoitajalle%20järjestettävä%20vapaa](http://www.espoo.fi/default.asp?path=1;28;11884;8532;37609;8669;54471#Hoitajalle%20järjestettävä%20vapaa).
- Perhekimppa-projektin esitelehti. 2004–2006. Viitattu 11.4.2006. Invalidiliitto ry:n sivusto. [Http://inport2.invalidiliitto.fi/projektit/perhekimppa/perhekimppa.pdf](http://inport2.invalidiliitto.fi/projektit/perhekimppa/perhekimppa.pdf)
- Perhekimppa-projekti. 2006. Viitattu 11.4.2006. Invalidiliitto ry:n sivusto. [Http://inport2.invalidiliitto.fi/projektit/perhekimppa/index.html](http://inport2.invalidiliitto.fi/projektit/perhekimppa/index.html).
- Perhekimppa-projektin toimintaraportti. 2005. Pirkanmaa. Invalidiliitto ry.
- Perheverkko lähellä kotia -projekti. 2003. Taustatietoliite. Invalidiliitto ry.
- Projektin väliraportti. 2005. Perheverkko lähellä kotia -projektin väliraportti. Invalidiliitto ry.
- RAY selvitys c-avustuksesta. 2005. Perheverkko lähellä kotia -projekti. Invalidiliitto ry.
- Riihinen, M. 2006. Yhteyspäällikkö. Reumaliiton kuntoutumiskeskus Apila. Sähköpostiviesti 1.3.2006. Vastaanottaja M. Aurola.

Räty, T. 2002. Vammaispalvelut. Vammaispalveluiden soveltamiskäytäntö. Kynnys ry. Turku: Kirjapaino Grafia.

Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Salovuori, H. 2006. Hallintopäällikkö, Palvelutähti Oy. ”Kuinka Palvelutähti Oy tuli mukaan Perhekimppa-projektiin?” Sähköpostiviesti 8.2.2006. Vastaanottaja M. Auro-la.

Sosiaaliturvaopas. 2006. Viitattu 18.6.2006. Kehitysvammaisten Tukiliiton sivustot. [Http://www.kvtl.fi/sivu/sosiaaliturvaopas](http://www.kvtl.fi/sivu/sosiaaliturvaopas).

Tilapäishoito. 2006. Viitattu 29.9.2006. Tampereen kaupungin sivustot. Sivustot päivitetty 3.3.2006. [Http://www.tampere.fi/sosiaalipalvelut/vammaispalvelut/tuki/tilapaishoito.html](http://www.tampere.fi/sosiaalipalvelut/vammaispalvelut/tuki/tilapaishoito.html).

Vehmas, S. 2005. Vammaisuus. Johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Tampere: Tammer-Paino.

LIITTEET

Liite 1. Opinnäytetyön yhteistyösopimus, Perhekimppa-projekti

1/3

OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖSOPIMUS / LUPA-ANOMUS

Olemme Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijoita. Sosionomiopintojen suuntautumisvaihtoehdoksi olemme valinneet erityiskasvatuksen ja vammaistyön. Pyydämme lupaa toteuttaa opinnäytetyötämme yhteisössänne.

Opinnäytetyön aihe/nimi

Miten Perhekimppa -projektin tilapäishoitoviikonloppun avulla voidaan tukea liikuntavammaisen nuoren itsenäistymistä?

Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tekijöiden tarkoitus on tutustua Pirkanmaalla toteutettavaan Perhekimppa -projektiin osallistumalla Apilan Kuntoutuskeskuksessa 2.-4.12.2005 järjestettävään tilapäishoitoviikonloppuun. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millä tavoin Perhekimppa -projektin tilapäishoitoviikonloppu tukee ja edesauttaa liikuntavammaisen nuoren itsenäistymistä. Opinnäytetyön raportissa kuvataan Perhekimppa -projektin toiminta kokonaisuudessaan.

Opinnäytetyön arvioitu valmistumisajankohta

Opinnäytetyön esitys on keväällä 2006.

Opinnäytetyön tekijät sitoutuvat

Noudattamaan yhteistyötahon kanssa sovittuja yhteisiä sääntöjä sekä luovuttamaan yhden kappaleen opinnäytetyöstä yhteistyötaholle.

Opinnäytetyön suunnitelma on hyväksytty

Keväällä 2005. Allekirjoittaneet koulutuspäällikkö Aarno Lehmusto, yliopettaja Helena Mehtäläinen ja opinnäytetyön ohjaava opettaja Raija Lundahl.

Ohjaava opettaja

Raija Lundahl

Opinnäytetyön yhteistyötaho

Pirkanmaan alueella toteutettava Perhekimppa -projekti, jossa mukana ovat Invalidiliitto, Palvelutähti Oy, Lihastautiliitto, Suomen CP -liitto sekä Suomen Reumaliitto.

- Hyväksyn opinnäytetyön tekemisen yhteisössämme ja sitoudumme
(esim. ohjaamaan opinnäytetyön tekijää, avustamaan materiaalikuluisia)

ohjaamaan, luovuttamaan esineistöä

Opinnäytetyön tekijät veloitetaan (esim. raportoimaan yhteistyötaholle)

raportoimaan, tukemaan projektin tavoitteita,

- En hyväksy opinnäytetyön tekemistä yhteisössämme, miksi

tuotoksen luovuttaminen ja käyttö-oikeus projektille

Tarvitaanko muita lupa-anomuksia ei kyllä, mitä

Tarvitsemme luvan valokuvaamiseen Perhekimppa -projektin tilapäishoitoviikonloppuun osallistuvien lasten vanhemmilta.

Paikka ja aika 17/1 . 2006

Perhekimppa-projekti

Yhteistyötaho

Jaan Niemi
JANNA MERTTÄNEN

Ohjaava opettaja

Paikka ja aika 17/1 . 2006

Marja Niemi

Opinnäytetyön tekijä

Marja Niemi

Opinnäytetyön tekijä

Yhteystiedot

Yhteystiedot

Liite 2. Opinnäytetyön yhteistyösopimus, Palvelutähti Oy

OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖSOPIMUS / LUPA-ANOMUS

Olemme Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijoita. Sosionomiopintojen suuntautumisvaihtoehdoksi olemme valinneet erityiskasvatuksen ja vammaistyön. Pyydämme lupaa toteuttaa opinnäytetyötämme yhteisössänne.

Opinnäytetyön aihe/nimi

Miten Perhekimppa -projektin tilapäishoitoviikonlopun avulla voidaan tukea liikuntavammaisen nuoren itsenäistymistä?

Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tekijöiden tarkoitus on tutustua Pirkanmaalla toteutettavaan Perhekimppa -projektiin osallistumalla Apilan Kuntoutuskeskuksessa 2.-4.12.2005 järjestettävään tilapäishoitoviikonloppuun. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millä tavoin Perhekimppa -projektin tilapäishoitoviikonloppu tukee ja edesauttaa liikuntavammaisen nuoren itsenäistymistä. Opinnäytetyön raportissa kuvataan Perhekimppa -projektin toiminta kokonaisuudessaan.

Opinnäytetyön arvioitu valmistumisajankohta

Opinnäytetyön esitys on keväällä 2006.

Opinnäytetyön tekijät sitoutuvat

Noudattamaan yhteistyötahon kanssa sovittuja yhteisiä sääntöjä sekä luovuttamaan yhden kappaleen opinnäytetyöstä yhteistyötaholle.

Opinnäytetyön suunnitelma on hyväksytty

Keväällä 2005. Allekirjoittaneet koulutuspäällikkö Aarno Lehmusto, yliopettaja Helena Mehtäläinen ja opinnäytetyön ohjaava opettaja Raija Lundahl.

Ohjaava opettaja

Raija Lundahl

Opinnäytetyön yhteistyötaho

Pirkanmaan alueella toteutettava Perhekimppa -projekti, jossa mukana ovat Invalidiliitto, Palvelutähti Oy, Lihastautiliitto, Suomen CP -liitto sekä Suomen Reumaliitto.

- Hyväksyn opinnäytetyön tekemisen yhteisössämme ja sitoudumme (esim. ohjaamaan opinnäytetyön tekijää, avustamaan materiaalikuluisia)

Ohjaamaan tarvittaessa opinnäytetyön tekijöitä

Opinnäytetyön tekijät veloitetaan (esim. raportoimaan yhteistyötaholle)

*luovuttamaan yhden kappaleen opinnäytetyöstä
Palvelutähti Oy:lle*

- En hyväksy opinnäytetyön tekemistä yhteisössämme, miksi

Tarvitaanko muita lupa-anomuksia ei kyllä, mitä

Tarvitsemme luvan valokuvaamiseen Perhekimppa –projektin tilapäishoitoviikonloppuun osallistuvien lasten vanhemmilta.

Paikka ja aika *Tampere*
29.11.2005
Palvelutähti Oy
Hilja Salonen
 Yhteistyötaho

Ohjaava opettaja

Paikka ja aika *29.11.2005*
Maia Aunla
 Opinnäytetyön tekijä

Marika Mustajärvi
 Opinnäytetyön tekijä

Yhteystiedot

Yhteystiedot

Liite 3. Esitietokaavake tilapäishoitoviikonloppuun osallistuvista nuorista ja heidän tuentarpeistaan

Esitietokaavake

"Irrottelusta iloa – Vapaasta voimia" -tilapäishoitoviikonloppu

Pyydämme teitä täyttämään oheiseen kaavakkeeseen tärkeitä ja huomioon otettavia asioita lapsestanne ja hänen hoidostaan. Näin hoitajat/ohjaajat pystyvät paremmin vastaamaan lapsenne yksilöllisiin tarpeisiin ja antamaan hänelle yksilöllistä hoitoa sekä ohjausta. Tarvittaessa voitte jatkaa tietoja paperin kääntöpuolelle. Voimme myös etukäteen tiedustella antamienne tietojen pohjalta apuvälineiden saatavuutta paikan päällä tilapäishoitoviikonloppuna. Kuntoutuskeskus Apilassa löytyy erilaisia apuvälineitä, mutta valikoima on rajallinen. Halutessanne pyrimme selvittämään onko syytä varautua omien apuvälineiden mukaan ottamiseen. Kiitos.

Lapsen nimi: _____ Lapsen ikä: _____

Vanhempien nimet: _____

Osoite: _____

Puhelinnumero:(Vanhemmat/muu) _____

Lapsen lääkitys (lääkkeen nimi, annostus ja ottoajat):

Lapsen syöminen ja ruokavalio (esim. erityisruokavalio, tietyt ruokailuajat, lapsi syö itse/tarvitsee syömisessä apua tai ohjausta):

Lapsen kommunikaatio (esim. puhetta tukevat tai korvaavat menetelmät):

Lapsen liikkuminen ja kehon hallinta (esim. raajojen liikkuvuus ja kantavuus, pään kannattelu):

Lapsen käytössä olevat apuvälineet ja niihin liittyvät asiat (kts. etusivu):

Lapsen uni ja nukkuminen (esim. iltarituaalit, unentarve, hoidon tarve yöllä, lisälaidat vuoteeseen, sähkösätky tms):

Lapsen wc-asiat (esim. avun tarve wc:ssä, katetrointi, vaipat):

Muuta huomioitavaa (esim. pukeutuminen, leikkiminen, lapsen mieltymykset yms.):

Toivomuksia
tilapäisviikonlopulle:

Kiitos!

Liite 4. Kirje vanhemmille

Hyvää talven alkua kaikille!

Olette ilmoittaneet lapsenne Perhekimppa -projektin tilapäishoitoviikonloppuun, joka pidetään 2.-4.12.2005 Apilan Kuntoutuskeskuksessa Kangasalla. Hienoa! Tilapäishoitoviikonlopun teemana on "Irrrottelusta iloa — Vapaasta voimia".

Aloitamme 2.12.2005 klo: 17.00 Apilan Kuntoutuskeskuksessa yhteisellä päivällisellä.
Viikonlopun päätöskahvit juodaan sunnuntaina 4.12.2005 klo: 15.00.

Nuorten ohjelman suunnittelusta ja ohjauksesta vastaavat sosionomiopiskelijat Marja Aurola ja Marika Mustajärvi. He tekevät Perhekimppa -projektille opinnäytetyötään, jonka osana tämä tilapäishoitoviikonloppu toimii. Toivottavasti tämä sopii myös teille hyvät vanhemmat. Kenenkään yksittäisen lapsen tietoja ei käytetä opinnäytetyössä. Tarvitaan kuitenkin vanhempien suostumus nuorten valokuvaamiseen, josta liite mukana.

Korostamme, että opiskelijat vastaavat viikonlopun ohjelmasta, hoitovastuu on Palvelutähden työntekijöiden osaavissa käsissä.

Kaikkia tilapäishoitoviikonloppuun osallistuvia nuoria koskevat tiedot ovat salaisia ja kaikkia työntekijöitä sitoo vaitiolovelvollisuus.

Lämpimästi tervetuloa Apilan jouluisiin tunnelmiin! :)

Toivottavat:

Liite 5. Valokuvauslupa

LUPA VALOKUVAAMI SEEN

Sosionomiopiskelijat Marja Aurola ja Marika Mustajärvi tarvitsevat teiltä hyvät vanhemmat luvan lapsenne valokuvaamiseen Perhekimppa -projektin tilapäishoitoviikonloppuna. Valokuvia käytetään Marjan ja Marikan tulevaan opinnäytetyöraporttiin, mutta kuitenkin niin, että valokuvissa esiintyvien henkilöiden tiedot eivät tule julki.

Annan luvan _____ valokuvaamiseen niin, että... lapsen nimi

- Hänet tunnistaa valokuvasta
- Häntä EI tunnisteta valokuvasta
(esimerkiksi lapsi on selin kameraan päin)
- En anna lupaa lapseni valokuvaamiseen

Paikka ja päivämäärä

Huoltajan allekirjoitus

Liite 6. Tilapäishoitoviikonlopun ohjelma

IRROITTELUSTA ILOA - VAPAASTA VOIMAA**Tilapäishoitoviikonloppu 2.-4.12.2005****OHJELMASUUNNITELMA****PERJANTAI 2.12.**

KLO: 17.00	Nuoret saapuvat Apilaan Majoittautumisen ja päivällisen jälkeen yhteinen aloitus
KLO: 18.00- 19.00	Tutustuminen (Mansikka) • tutustumisleikkejä • nimikylttien askartelu
KLO: 19.00	Altaille / Askartelua, videoita, pelejä yms. puuhastelua • altailla ohjattua toimintaa: vesiliikuntaleikkejä musiikin soivissa • vaihtoehtoja toimintaa (esim. askartelu, videot ym.) niille, jotka eivät voi tulla altaille
KLO: 21.00	Iltapala & iltatoimet
KLO: 22.00	Nukkumaan

LAUANTAI 3.12

KLO: 8.00 - 9.30	Aamupalaa tarjolla
KLO: 10.00	Yhteinen aloitus, noin 15 min. (Askarteluhuone)
KLO: 10.15	Puuhastelua kynttilöiden parissa • kynttilöiden marmorointi & kuviointi
KLO: 12.00	Lounas
KLO: 13.00 - 14.00	Päivälepo
KLO: 14.15 - 15.15	Ulkoilua • aistirastit
KLO: 15.30	Välipala

KLO: 16.00 - 17.00	Pikkujoulujen valmistelu • koristelu & namutikut• biisilista
KLO: 17.00 - 18.00	Päivällinen
KLO: 18.00 - 19.00	Omaa aikaa
KLO: 19.00 - 21.30	Pikkujoulut alkaa • ovella tonttulakkien jako• pieni tervetuloitovotus & glögit• jouluinen tarina• roolien jako• joulukaraoke• joulupukki - yllätys!
KLO: 22.00	Iltatoimet ja nukkumaan

SUNNUNTAI 4.12

KLO: 9.00 - 10.00	Aamupala
KLO: 10.00	Yhteinen aloitus (noin 15 min.)
KLO: 10.30	Uimaan
KLO: 12.30 - 13.30	Lounas
	Omaa aikaa klo: 14.00 asti
KLO: 14.00 - 15.00	Viikonlopun koonti & palaute
KLO: 15.00 - 16.00	Päätöskahvit

Liite 7. Vanhempien antama palaute Perhekimppa-projektille tilapäishoitoviikonlopusta 2.-4.12.2006

PALAUTE TILAPÄISHOITOVIIKONLOPUSTA 2.- 4.12. 2005

Ympyröikää valitsemanne vastausvaihtoehdot. Kirjoittakaa avoimet vastauksenne sitä varten varatuille viivoille, lisäksi voitte jatkaa paperin kääntöpuolelle. Palautelomakkeen voi palauttaa osoitteeseen:

Perhekimppa -projekti, Jaana Mertanen
Rautatienkatu 25, 33100 Tampere

1. Miten perheenne sai tiedon viikonlopusta?

1. sairaala 4. koulu / kouluterveydenhuolto
2. Perhekimppa-projekti(3) 5. järjestö
3. kunta/kaupunki 6. muu, mikä?

2. Tuliko tieto riittävän ajoissa?

1. kyllä (2) 2. ei (1) 3. en osaa sanoa

3. Kuinka toivoisitte tiedotettavan jatkossa?

- pari kuukautta ennen sähköpostilla
-ainakin viikkoa ennen aikataulu, koska on tilattava taksi ajoissa

4. Saitteko mielestänne riittävästi ennakkotietoa siitä, mistä on kysymys?

1. kyllä (3) 2. ei 3. en osaa sanoa

Perustelut, parannusehdotukset:

ARVIOIKAA SEURAAVIA ASIOITA:

5. Miten mielestänne viikonlopun ennakkojärjestelyt toimivat?

1. huonosti 2. kohtalaisesti (1) 3. hyvin (2) 4. erittäin hyvin

Perustelut, parannusehdotukset:

- Hoitotoimenpide/ hoitaja-asioissa olisi ollut hyvä olla yhteydessä vanhempiin ennen viikonloppua.

6. Reumaliiton kuntoutumiskeskus Apila sopii mielestänne tällaiseen toimintaan?

1. huonosti 2. kohtalaisesti 3. hyvin (2) 4. erittäin hyvin (1)

Perustelut, parannusehdotukset:

- Tavallisella (eli manuaali) pyörätuolilla oli vaikea liikkua, koska osassa tiloista oli pehmeä kokolattiamatto.

7. Oliko tilapäishoitoviikonlopun aikataulu sopiva (pe 17.00 -> su 15.00)?

1. kyllä (2) 2. ei (1) 3. en osaa sanoa

Perustelut, parannusehdotukset:

-Muuten hyvä, mutta perjantai-iltana oli kiire ehtiä klo 17 paikalle. Olisi voinut alkaa myöhemmin.

8. Lapsenne hoito oli viikonlopun aikana arvionne mukaan (luotettavuus, laatu, asiantuntemus)

1. huonoa 2. kohtalaista 3. hyvää (3) 4. erittäin hyvää

Perustelut, parannusehdotukset:

- viihtyi hyvin, mutta vanhemmilla pari huomiota. vaippaa ei ollut vaihdettu vähään aikaan ja pippeli haisi ja punoitti. Myös ulkonäkö epäsiisti (hiuksissa ruokaa ja silmissä räppää). Pikkujuttuja, mutta ainahan pitää olla parannettavaa.

9. Mitä mieltä lapsi itse on viikonlopustaan? (tämä on tämän planketin tärkein kysymys!)

- mielestä oli mukavaa. Uiminen oli kivointa. Pikkujoulujuhlat hyvänä kakkosena. Uimista olisi saanut olla enemmän. Ruoka oli hyvää. tulisi mielellään toistekin.
- Hänellä oli kivaa. Viikonloppu tuntui liian lyhyeltä. Koko ajan oli mukavaa toimintaa. Discoa olisi saanut olla pidempään.
- Kiva juttu! Tikkukarkki-askartelu kiva ja joulujuhlat kivat. Mukava olla myös ulkona. Uiminen tietysti kaikkein kivointa. Vain "hassuttelu-kaveri" puuttui tällä kertaa (viimeksi oli mukana).

10. Tällaisen toiminnan merkitys on mielestänne

1. ei tarpeellinen 3. tarpeellinen
2. jossakin määrin tarpeellinen 4. erittäin tarpeellinen (3)

Perustelut, parannusehdotukset:

11. Vapaa sana. Kehittämideoita, ruusuja, risuja ym. (jatka tarvittaessa kääntöpuolelle)

-Tällaisia viikonloppuja voisi olla 2-4 kertaa vuodessa. Tuovat hetken helpotuksen vanhempien arkeen!